

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Філологічний факультет
Кафедра романо-германської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА
освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»

на тему:

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ
(НА МАТЕРІАЛІ МЕНТАЛЬНИХ ПРЕДИКАТИВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Виконала: студентка II курсу, групи ІФ-62
Спеціальність: 035 Філологія
Спеціалізація: 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно), перша –
англійська

Трифонюк Л.Ю.

(прізвище та ініціали, підпис)

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, професор
Деменчук О.В.

(прізвище та ініціали, підпис)

Рецензент:

доктор філологічних наук, професор
Мізін К.І.

(прізвище та ініціали)

Рівне – 2022

АНОТАЦІЯ

Трифонюк Л.Ю. Мовна концептуалізація ментального простору людини (на матеріалі ментальних предикатів англійської мови). Дипломна робота на правах рукопису.

Наукова робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціалізацією 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська. Рівне, РДГУ, 2022.

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор, Деменчук О.В.

У дипломній роботі проаналізовано особливості мовної концептуалізації ментального простору людини в англійській мові. Схарактеризовано вербалізовані фрагменти внутрішньої сфери людини, досліджено особливості вербалізації концепту МЕНТАЛЬНИЙ ПРОСТІР ЛЮДИНИ засобами ментальних предикатів (дієслів) англійської мови; методом суцільної вибірки виявлено предикати, які містять інформацію про концептуалізацію ментального простору людини в англійській лінгвокультурі.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що в роботі було здійснено спробу семантичного та концептуального аналізу ментальних предикатів на основі їх лексико-семантичної та семантико-концептуальної характеристик.

Встановлено, що у центрі ментального поля в англійській мові знаходиться дієслово *think*. Дієслово покриває обсяг п'яти концептів, які формують основу ментального простору представників англійської мовної спільноти. Семантичне поле ментального простору людини в англійській мові охоплює ситуації ментальних процесів, пізнання, збереження пізнаного, застосування пізнаного, співвіднесеність фактів за їх ознаками, вияв причинно-наслідкових зв'язків, ступінь адекватності сприйняття дійсності, оцінки та часової перспективи.

Ключові слова: мовна концептуалізація, концептуальна картина світу, концепт, ментальний простір людини, ментальні предикати.

RÉSUMÉ

Tryfoniuk Liliia. Linguistic conceptualization of person's mental space (based on the English mental predicates). Manuscript.

Diploma paper for Master's Degree in Philology. Specialization 035.041 Germanic Languages and Literatures (Translation Included), First Language – English. Rivne, RSUH, 2022.

Thesis advisor – Prof. Demenchuk O.V.

The paper focuses on linguistic conceptualization of person's mental space in the English language. It analyses the verbalized fragments of person's inner world, it studies the features of PERSON'S MENTAL SPACE concept verbalization by the English mental predicates (verbs); the method of continuous sampling reveals the predicates that contain information on the conceptualization of person's mental space in the English linguoculture.

The scientific relevance is determined by the semantic and conceptual analyses of mental predicates based on their lexico-semantic and semantic-conceptual characteristics.

The paper concludes that the verb *think* is a core of the semantic mental field in the English language. The verb embraces the extents of five concepts, which form the basis of the English society's mental space. The semantic field of person's mental space in English covers the situations of mental processes, cognition, stored cognizables, use of the cognizables, relations of facts by their properties, manifestation of causative-consecutive relations, degree of reality adequate perception, evaluation and time perspective.

Key words: linguistic conceptualization, conceptual worldview, concept, person's mental space, mental predicates.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ЛІНГВІСТИКА МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ	10
1.1. Внутрішня сфера людини	10
1.2. Ментальні властивості, ментальний стан людини	12
1.3. Ментальні предикати як відображення внутрішньої сфери людини ...	14
1.4. Семантична класифікація предикатів	16
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2 КОНЦЕПТ ЯК БАЗОВЕ ПОНЯТТЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ	24
2.1. Ментальні репрезентації	24
2.2. Думка та слово	26
2.3. Когнітивна наука та когнітивна лінгвістика	27
2.4. Поняття концепту	32
2.5. Концепт і слово.....	36
2.6. Концепт та значення	37
2.7. Спосіб систематизації слів ментального поля за В.Г. Гаком	38
Висновки до розділу 2	40
РОЗДІЛ 3 МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕНТАЛЬНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ	43
3.1. Ментальне поле предиката <i>think</i>	43
3.2. Структурний поділ елементів ментального поля на основі предикатів ментального стану англійської мови	44
3.3. Концептуальний розподіл предикатів ментального стану англійської мови	52
Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	65
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Когнітивний підхід до вивчення мови стає щораз популярнішим та перспективнішим. Порівнюючи цей підхід із традиційними лексико-структурними методами пізнання мови, які домінували у вітчизняному мовознавстві ще в ХХ ст., варто відзначити основну відмінність між ними – в той час, коли традиційні методи звертали увагу на засвоєння фонетичного, лексичного, граматичного складу мови, когнітивний підхід передбачає насамперед вивчення пізнавальної та комунікативної функцій мови на основі лексико-граматичного матеріалу.

На межі тисячоліть у мові відбуваються зміни наукових парадигм. У центрі уваги мовознавців виступає людина – представник тієї чи іншої лінгвокультури. В межах цієї парадигми формується та розвивається когнітивна лінгвістика, яка дає можливість глибоко проникнути в процеси взаємодії людини та навколишнього світу. Завдяки індивідуальності кожної людини, кожен сприймає довкілля по-своєму. Тому на сьогодні не існує єдиної дефініції виразу «картина світу». В загальному можна стверджувати, що картина світу – це впорядкована сукупність знань про дійсність, яка сформувалася в суспільній, груповій чи індивідуальній свідомості [66, с. 3]. Так, в кінці ХХ – поч. ХХІ ст. розвиток мовознавства рухається в антропоцентричному напрямі (Н.Д. Арутюнова, А. Вежбицька, С.Г. Воркачов, В.І. Карасик, Ю.С. Степанов). У центрі сучасних наукових досліджень перебуває вербальний образ світу, сформований у свідомості носіїв певної мови [68, с. 1].

Когнітивна картина світу зафіксована у мові у вигляді концептів, які в свою чергу утворюють концептосферу народу. Концепт – одиниця мисленнєвої діяльності людини. Він може виражатися багатьма мовними знаками, їх сукупністю, а може і не мати свого вираження засобами мови, а

знайти відображення в альтернативних знакових системах, як-от: жести, міміка, музика чи живопис, скульптура чи танець [66, с. 13].

У роботі під терміном концепт ми розуміємо дискретне ментальне утворення, яке є базовою одиницею мисленнєвого коду людини, має відносно впорядковану внутрішню структуру і являє собою результат пізнавальної (когнітивної) діяльності особистості та суспільства, що несе комплексну, енциклопедичну інформацію про відображуваний предмет або явище, про інтерпретацію цієї інформації суспільною свідомістю і відношення суспільної свідомості до певного явища чи предмета за З.Д. Поповою, Й.А. Стерніним [65].

Поняття ментального простору має декілька значень. У нашій роботі зосереджуємо увагу на визначенні Д.В. Вінніка, де під ментальним простором розуміють здатність людини володіти певною ментальною властивістю у певний період часу. Однією із гносеологічних характеристик психіки, які належать до ментальних властивостей, є ментальність [32].

У роботі було здійснено спробу дослідження мовної концептуалізації ментального простору людини.

На межі взаємодії когнітивної та антропоцентричної парадигм виникає новий напрям лінгвістичних розвідок. Переорієнтація мовознавців із об'єктів, мовних одиниць або мовних явищ, на суб'єкт пізнання – людину, зумовила формування лінгвоконцептології, де мова пізнається через людину, а людина – через мову, крізь призму ментального (Н.Д. Арутюнова, А. Вежбицька, Д.В. Віннік, С.Г. Воркачов, І.О. Голубовська).

Семантичній класифікації предикатів присвятили свої наукові роботи Л.М. Васильєв, Л.В. Щерба, З. Вендлер, У. Чейф, Т.В. Булигіна, О.М. Селіверстова, Т.Д. Шабанова, Л.А. Львов, Г.Г. Сильницький, Т.Б. Алісова, Г.О. Золотова, В.В. Прокопов, Ю.Д. Апресян, Н.С. Авілова, І.Р. Вихованець, А.П. Загнітко та ін.

Якщо попередні дослідження ментальної сфери людини зосереджувалися навколо концептів ментального стану або груп ментальних предикатів (*СЧИТАТЬ* – Ю.Д. Апресян; *РАССУДОК, РАЗУМ* – Б.Л. Борухов, *ЗНАНИЕ, МНЕНИЕ* – М.О. Дмитровська), то у нашій роботі було здійснено спробу семантичної та концептуальної класифікації предикатів ментального простору людини, розподілених за визначеними нами семантичними групами та концептами.

Актуальність роботи зумовлена загальною антропоцентричною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на вивчення та опис вербалізованих фрагментів внутрішньої сфери людини, зростанням інтересу сучасної лінгвістики до вивчення структурно-системних особливостей лексичного фонду та доцільністю вивчення лексичних угруповань дієслів із залученням семантичного та концептуального аналізів із метою виявлення лексико-семантичних та міжкатегоріальних взаємодій когнітивної дієслівної лексики.

Мета дослідження – з’ясувати характер кодування і способи розподілу інформації в семантиці предикатів ментального простору людини (на матеріалі дієслівних номінацій англійської мови).

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- уточнити поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці;
- дібрати корпус дієслівних номінацій сучасної англійської мови на позначення ментального простору людини;
- висвітлити принципи лексико-семантичної організації предикатів ментального простору людини у сучасній англійській мові;
- окреслити коло концептуальних корелятивів центра ментального поля дієслова *think*, залучених до формування його асоціативно-образної структури засобами сучасної англійської мови.

Об’єктом дослідження є предикати (дієслова) сучасної англійської мови, які позначають ментальний простір людини.

Предметом дослідження є семантичні особливості предикатів ментального простору людини в сучасній англійській мові.

Матеріалом дослідження слугували 150 дієслів ментального поля, концептуальні кореляти дієслова *think*, дібрані методом суцільної вибірки зі словника Longman Dictionary of Contemporary English [100].

Наукова новизна дослідження визначається тим, що в роботі було здійснено спробу семантичного та концептуального аналізу ментальних предикатів на основі їх лексико-семантичної та семантико-концептуальної характеристик. Виокремлено елементи ментального поля навколо дієслова *think*, центра ментального поля. Здійснено пошук концептів ментального поля дієслова *think*.

Теоретична значущість дослідження полягає у подальшій розробці основних положень когнітивної лінгвістики та концептології в межах ментальної сфери людини. Результати й висновки роботи можуть стати підґрунтям для моделювання та аналізу інших концептів, що уможливить поглиблення знань про організацію ментальної лексики та її зв'язок із лінгвокультурологією.

Практична цінність дослідження визначається можливістю застосування його результатів у навчальному процесі: у спецкурсах та спецсемінарах із питань діахронічної та когнітивної семантики, навчальних курсах когнітивної лінгвістики – категоризації, концептуалізації, когнітивної граматики; лінгвоконцептології – порівняльної лінгвоконцептології, лінгвоконцептографії. Матеріали дослідження можна залучити до лексикографічної практики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати роботи обговорено на засіданнях кафедри романо-германської філології Рівненського державного гуманітарного університету, представлено на VII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми лінгвістичної семантики» (Рівне, 2022).

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (102 джерела), додатків. Загальний обсяг роботи – 105 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЛІНГВІСТИКА МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

1.1. Внутрішня сфера людини

Соціально-психологічний погляд на проблему особистості має чітку специфіку, чим суттєво відрізняється від трактування її в межах соціології і психології.

Російський психолог К.К. Платонов, вивчаючи проблему взаємозв'язку особистості і суспільства, виокремив у структурі особистості чотири підструктури (рівні): біологічно зумовлена підструктура (темперамент, статеві, вікові, патологічні властивості психіки), психологічна підструктура (індивідуальні властивості окремих психічних процесів, які стали властивостями особистості, – пам'яті, емоцій, відчуттів, мислення, сприймання, почуттів і волі), соціальний досвід (набуті людиною знання, навички, вміння і звички), спрямованість (нахили, бажання, інтереси, потяги, ідеали, індивідуальна картина світу, переконання) [61].

Структурні складові особистості існують в єдності, зв'язку і взаємодії. Особистісні якості, властивості, психічні процеси, темперамент, риси характеру, здібності людини, її потреби, інтереси та ідеали мають своєрідні, неповторні індивідуальні особливості, які позначаються на всьому: пізнавальній діяльності, навчанні, праці, вчинках і поведінці особистості, стосунках з іншими, загалом на взаємодії із суспільством.

Поширеним є описове визначення соціально-психологічних орієнтирів аналізу особистості, яке полягає у перерахуванні її структурних складових. Найчастіше до соціально-психологічної структури зараховують ментальність, ціннісно-смыслову сферу, емоційно-психічні стани, мотиваційну, когнітивну сфери.

Ментальність (франц. *mentalité* – склад розуму, світосприйняття) – своєрідний стан, рівень розвитку, спрямованості індивідуальної та групової свідомості, здатність до засвоєння норм, принципів, життєвих орієнтацій, суспільних цінностей, особливості адаптації до навколишнього середовища, впливу на нього, відтворення сукупного досвіду попередніх поколінь.

Ознаки ментальності збігаються з характеристиками, що входять до поняття «національний характер» – сукупність найбільш стійких, основних для національної спільноти особливостей сприйняття навколишнього світу та реакцій на нього. Це своєрідне поєднання загальнолюдських рис у конкретних історичних і соціально-економічних умовах буття нації, сукупність соціально-психологічних рис (почуттів, емоційно-вольових якостей, ціннісних та національно-психологічних установок), властивих нації на певному етапі розвитку, детермінованих соціально-економічними, географічними, історичними умовами.

Ціннісно-смилова сфера – складне цілісне утворення, представлене передусім ціннісними орієнтаціями, які формуються при засвоєнні соціального досвіду, виявляються у цілях, ідеалах, переконаннях, інтересах і є важливим чинником соціальної регуляції взаємин людей і поведінки індивіда.

Ціннісні орієнтації – це важливі елементи структури особистості. Вони реалізуються у спрямованості інтересів і потреб особистості на певну ієрархію життєвих цінностей, у схильності надавати перевагу одним цінностям і заперечувати інші. У спілкуванні та взаємодії ціннісні орієнтації тісно пов'язані з пізнавальними та вольовими особливостями комунікативного процесу, де утворюють змістовий аспект спрямованості особистості і виражають її готовність, внутрішню основу ставлення до дійсності.

Емоційно-психічні стани – потяги, емоції, почуття, прагнення, бажання, переживання особистості, пов'язані з пізнанням і самопізнанням;

воля, яка виникає завдяки потягам та емоціям і зумовлює дії та вчинки людини.

Емоції є психічним способом ставлення індивіда до навколишнього світу, до інших людей, самого себе, процесів взаємодії, психічним відображенням у формі безпосереднього переживання життєвого змісту явищ і ситуацій спілкування, суб'єктивною формою вираження потреб особистості. Емоції передують діяльності щодо задоволення потреб, спонукаючи і спрямовуючи взаємини. Успіх і невдача, досягнення мети у соціальних контактах і крах ідеалів сприймаються людиною насамперед емоційно. Різноманітні життєві ситуації породжують широкий спектр людських емоцій, які можуть бути позитивними і негативними, глибокими і поверховими тощо. Завдяки емоціям люди краще розуміють одне одного, глибше та об'єктивніше оцінюють стан співрозмовника і ситуацію, спільну діяльність і спілкування.

Мотиваційна сфера – складне інтегральне психологічне утворення, основу якого становлять потреби, тобто динамічно-активні стани особистості, які виражають її залежність від конкретних умов існування і породжують діяльність, спрямовану на ліквідацію цієї залежності.

Когнітивна (лат. *cognitio* – знання, пізнання) сфера особистості – пізнання і перетворення людиною навколишнього світу.

Їй належить важлива роль у творенні особистістю картини світу. До пізнавальних процесів відносять відчуття, сприймання, мислення, пам'ять, уяву та увагу [61].

1.2. Ментальні властивості, ментальний стан людини

Описуючи психіку конкретної людини, під поняттям ментальної властивості звичайно розуміють якості власних психічних станів, що сприймаються людиною суб'єктивно. До таких якостей належать чуттєві

переживання, пов'язані із перцептивною здатністю, емоційні стани та афекти.

Під ментальними властивостями розуміють також деякі гносеологічні характеристики психіки, як-от: непротяжність, темпоральність, рефлексивність, інтенціональність.

Поняття ментального стану використовують у декількох значеннях. По-перше, під цим поняттям розуміють властивість психіки мати певний змінний якісний зміст протягом певного інтервалу часу. У цьому значенні під ментальним станом розуміють усі фізичні відчуття та емоційні стани. По-друге, під станами розуміють самі події, що спричиняють появу вказаних фізичних почуттів та емоцій. По-третє, під ментальним станом розуміють властивість психіки мати певний інтенціональний зміст, тобто переконання у чомусь, вірування у щось, конкретні страхи та бажання. У цьому значенні поняття використовують як синонім інтенціональних станів. По-четверте, коли використовують поняття «стан свідомості», зазвичай йдеться про певні макростани психіки, наприклад настрою. У цьому ж значенні використовують поняття, коли йдеться про зміни у стані свідомості, пограничні та клінічні стани психіки як цілого.

Таким чином, у заданому контексті поняття ментального стану співвідносне з поняттям події та якості, до яких їх нерідко зводять. Варто відзначити, що це створює свого роду понятійну проблему в тих випадках, коли необхідно вказати на тотожність фізичної і ментальної події, але розвести їх якісний зміст.

У нашій роботі під ментальним станом ми розуміємо здатність людини володіти певною ментальною властивістю у певний період часу за Д.В. Віннік.

Так ментальні стани звичайно розглядають у більшості сучасних теоріях свідомості в рамках аналітичної філософії свідомості [32].

1.3. Ментальні предикати як відображення внутрішньої сфери людини

Категоризація подій або об'єктів навколишньої дійсності відбувається емпірично та вербально – за допомогою мовних знаків. У процесі мовленнєвої діяльності одне невід'ємне від іншого. Щоб передати слухачеві зміст, достатній для розуміння ситуації, мовцю необхідно, насамперед, інтерпретувати об'єкт або подію як прояв певної категорії та відобразити це за допомогою мовних засобів. В результаті цього та чи інша категоризація реальних об'єктів та подій знаходить своє відображення у відповідній категоризації семіотичних одиниць, що їх виражають – у категоріальних значеннях слів та їх граматичних форм. Якщо розглянути процес вербалізації у зворотньому напрямку, тобто від слухача, то розуміння висловлювання також буде зосереджено на визначенні категоріальних значень відповідних слів, які дозволяють ідентифікувати закодовані події реального світу. В цьому випадку можна говорити про категоризацію за посередництвом конкретного слова – через його віднесеність до певного лексико-граматичного класу, що виражає відповідну концептуальну категорію, тобто через його категоріальне значення [23, с. 3–4].

Мова як функціональна система характеризується певними одиницями та відношеннями між ними, а також певними процесами, що обумовлюють вибір цих одиниць та їх комбінаторику. Поєднання статичного, стійкого та динамічного, процесуального закладено у самій діалектичній природі мови. Це дає підставу розглядати будь-який її синхронний стан у двох аспектах: статичному (констатація наявності того чи іншого явища та характерних йому ознак) та динамічному (відображення процесуальної сторони мовленнєвої діяльності людини) [23, с. 7].

«Більшість відомих описів категоріальних значень дієслова та дієслівних класів належать до статичного типу. Їх основною метою є

дослідження дієслівної таксономічної системи як результату категоризації подій навколишньої дійсності, представлення семантичної класифікації дієслівних значень, що імплікує узагальнену «семантичну модель світу» [Сильницький, 1986:6]» [23, с. 27].

У монографії М.М. Болдирєва «Функциональная категоризация английского глагола» знаходимо наступний розподіл дієслівних класів (груп, категорій) на: акціональні дієслова, каузативно-акціональні та неакціональні. Неакціональні дієслова, в свою чергу, позначають процеси, властивості та стани [23, с. 27].

Загальною характерною особливістю статальних дієслів є те, що вони, на відміну від акціональних дієслів, пов'язані із відображенням подій інтенціональної сфери (внутрішнього світу) людини. Дієслова цього класу виражають загальні емоційно-психічні стани суб'єкта: його почуття (*adore, admire, enjoy*), бажання (*desire, want, wish*), відчуття (*perceive, sense, taste*), думку (*assume, consider, think*), ментальний стан (*guess, know, understand*) [23, с. 109].

Поняття «інтенціонал» розкривається в опозиції до іншого поняття логічної семантики – поняття екстенціонала, що співвідносяться між собою як опозиція внутрішнього та зовнішнього.

Під інтенціональною сферою ми розуміємо усі когнітивні процеси відображення навколишньої дійсності у внутрішньому світі людини. У межах інтенціональної сфери виокремлюємо поле емоційного, сенсорно-перцептивного та ментального. Однак, чіткої межі між цими полями бути не може. Для прикладу розглянемо одиницю *see* [А, 129], яка за першим словниковим значенням належить до поля сенсорно-перцептивного – «to notice or examine someone or something, using your eyes» [100]; сьоме значення одиниці – «to understand or realize something» [100] – відносить її до сектора ментального.

Предикат (лат. *praedicatum* – сказане) в логіці та лінгвістиці – присудок судження, те, що висловлюється (стверджується або заперечується) про суб'єкт. Предикат перебуває із суб'єктом у предикативному відношенні і показує наявність або відсутність у предмета деякої ознаки [57, с. 481] [48, с. 413].

У західно-європейській термінології лінгвістики англ. *predicate* використовується не тільки в значенні «предикат», але і в значенні «присудок». В інших мовах, у тому числі і українською, термін англ. *predicate* був замінений калькою «присудок», щоб не змішувати логічну і граматичну категорії. Таким чином, «присудок» асоціюється з формальною стороною (член речення), а «предикат» – зі змістовою, семантичною стороною [57, с. 481].

Під інтенціональним предикатом у нашій роботі ми розуміємо статальне дієслово на позначення ментальної діяльності.

1.4. Семантична класифікація предикатів

Проблема семантичної класифікації предикатів і виокремлення з-поміж них предикатів знання залишається актуальною для сучасного мовознавства. Це пояснюють насамперед тим, що дієслово є визначальною частиною мови і, на думку О.М. Пешковського, «речення без дієслова чи без предикативного слова не існує» [63, с. 91]. К.Ф. Шульжук дає таке визначення предикату: «Предикат – центральна синтаксема у семантичному простому елементарному реченні, що формує його семантико-синтаксичну структуру» [86, с. 402].

Семантичній класифікації предикатів присвятили свої наукові розвідки Л.М.Васильєв, Л.В. Щерба, З. Вендлер, У. Чейф, Т.В. Булигіна, О.М. Селіверстова, Т.Д. Шабанова, Л.А. Львов, Г.Г. Сильницький, Т.Б. Алісова, Г.О. Золотова, Ю.Д. Апресян, Н.С. Авілова, І.Р. Вихованець,

А.П. Загнітко та ін. У мовознавстві існує чимало підходів, пов'язаних з класифікацією предикатів. У лінгвістичних дослідженнях їх налічують від трьох до восьми. Доцільним вважаємо узагальнити відомі концепції щодо виокремлення таких одиниць.

За першу спробу таксономії предикатів прийнято вважати 10 категорій, які були визначені ще Аристотелем. Це – Сутність (Субстанція), Кількість, Якість, Відношення (Релятивність), Місце (Де?), Час (Коли?), Положення, Стан, Дія, Страждання, які Аристотель назвав найвищими сутностями об'єктивного буття і які постали основою структурних схем речення. Ці категорії тісно пов'язані з мовою, адже «детальний розгляд їх ... вказує, що у вигляді категорій у Аристотеля перераховані, причому у певному порядку, усі форми дієслова, які можуть зустрітися у простому реченні давньогрецької мови» [78, с. 121]. З окреслених категорій філософ виокремлює три основні категорії, що мають зв'язок з реальністю: сутність, відношення та стан, які ототожнюють з предикатними знаками.

Сучасні вчені зазначають, що вже сам перелік цих категорій, по суті, пов'язаний з мовою і багатий на відношення предикації: ім'я є здебільшого підметом, решта – головним чином присудком або означенням у складі деяких висловлень. Платон виокремив клас іменників і клас дієслів, урахувавши, що перші називають речі й можуть функціонувати в реченні як суб'єкт, а другі стверджують дещо про речі, позначені суб'єктом. Стагірит стверджував, що «дієслово завжди є знаком для сказаного про нього, наприклад, про те, що міститься в підметі» [37, с. 56].

Особливе місце в типології предикатів посідає класифікація, яка була запропонована Л.В. Щербою. Ім'я науковця пов'язують із формальним підходом у цій галузі. Виокремлені ним три типи предикатів (предикати із значенням дії, процесу (виражаються дієсловом); із значенням стану (виражаються зв'язкою плюс слово категорії стану); із значенням якості (виражаються зв'язкою плюс прикметник) відповідають за морфологічними

ознаками певним частинам мови [84, с. 90].

Російський лінгвіст О.М. Селіверстова, котра займалася питаннями класифікації предикатів, підвела семантичну основу під формально-морфологічну класифікацію. Науковець аргументовано довела, що між мовленнєвою формою та змістом існує тісний зв'язок навіть на рівні класифікації. О.М. Селіверстова та Т.В. Булигіна визначають основними предикати дії, процесу, стану, властивості, якості, явища, класу [73, с. 86 – 157].

К.Ф. Шульжук виокремлює за семантикою предикати дії, предикати процесу, предикати стану, предикати якості, локативні предикати, предикати кількості [86, с. 402].

До визначення семантичних типів предикатів існує також тестова система. За допомогою системи тестів у семантиці предиката встановлюють такі семантичні ознаки як статичність/динамічність, тривалість/миттєвість, контрольованість/неконтрольованість, агентивність/неагентивність. Так, відомий російський мовознавець Т.Б. Алісова визначає критерії класифікації предикатів, як нерозчленованість /розчленованість понять про субстанцію та її ознаку; абсолютність/відносність; статичність/динамічність; активність/неактивність; локальність/нелокальність контакту; предикат абсолютний статальний; предикат абсолютний неактивний; предикат абсолютний динамічний активний; предикат відносний локальний статальний; предикат відносний локальний динамічний неактивний; предикат відносний локальний динамічний активний; предикат відносний нелокальний статальний; предикат відносний нелокальний динамічний неактивний; предикат відносний нелокальний динамічний активний [2, с. 97–98].

Традиційно предикати поділяють на два узагальнені класи. Однією з вдалих з-поміж подібних класифікацій предикативних синтаксем вважаємо класифікацію І.Р. Вихованця. Мовознавець сформував шестикомпонентну

класифікацію, виокремивши предикати дії, стану, процесу, якості, кількості та локативні предикати (власне-локативні, процесуально-локативні, акціонально-локативні предикати) [33, с. 93–111]. Дж. Лайонз поділяє предикати на класи «процесу» та «стану», він визначає декілька пар ознак, а саме: статичність/динамічність ситуації, тривалість/миттєвість ситуації, контрольованість/неконтрольованість ситуації. На ґрунті цих ознак Дж. Лайонз виокремлює такі типи предикатів: діяльність/*activity*/ – тривала динамічна ситуація, якою керує агент; процес /*process*/ – тривала динамічна ситуація, якою не керує агент; стан /*state*/ – статична ситуація, якою не керує агент; акт /*action*/ – миттєва динамічна ситуація, якою керує агент; подія /*event*/ – миттєва динамічна ситуація, якою не керує агент [89, с. 485]. Така класифікація має на меті передовсім розмежувати дієслівну лексику на динамічну та статичну.

Перша спроба серед русистів класифікувати предикати належить В.В. Прокопову [69]. Мовознавець виокремлює 748 дієслівних лексем і за семантичними ознаками розподіляє їх на 14 груп, однак науковець не зазначає характерні особливості виділених груп і подає їх без лінгвістичного обґрунтування.

Н.М. Арват зазначає, що «на основі обліку категоріально – лексичного виразу предиката утворюється певна система його підкатегорій, які в цілому об'єднуються у два різновиди: предикати статальні та предикати активні» [16, с. 7]. До статальних предикатів лінгвіст відносить предикати буття, існування, належності; предикати не існування чи відсутності; предикат стану; предикат належності, предикат сприйняття, предикат відношення, предикат детермінації; предикат модальний чи модальних відношень та ін. До групи активних предикатів належать предикат дії, предикат руху, предикат процесу.

О.В. Падучева виокремлює дві групи ментальних дієслів: дієслова ментального стану (*знати, помічати, довідуватися, пам'ятати, розуміти* і

под.); дієслова розумової діяльності і розумового стрибка (*згадує – згадав, зважує – зважив, впізнає – пізнав* і т. д.) [62]. Розподіл, запропонований О.В. Падучевою, охоплює як лексичні, так і граматичні значення дієслів.

Цікавою є класифікація, яка була запропонована З. Вендлером. Науковець характеризує предикати за ознакою часової протяжності. Він розмежовує предикати за такими критеріями: можливість вживатися у тривалій формі (недоконаний вид), здатність поєднуватися з обставинами часу. Таким чином, З. Вендлер поділяє «процеси» (динамічні ситуації) на «діяльність» та «виконання», «непроцеси» (статичні ситуації) – на «стан» і «досягнення» [91]. Функціонально-семантична класифікація, яка була запропонована науковцем, зазнавши деяких змін, успішно використовувалася як базова для пізнання категорійно-лексичної семантики дієслів.

Значне місце у спробі класифікувати предикати посідають праці російського мовознавця Л.М. Васильєва [29] [30]. У його «Системному семантичному словнику російської мови» предикатну лексику розподілено на 12 основних класів (семантичних макрополів): 1) буттєві предикати; 2) буттєво-просторові предикати (предикати просторової локалізації); 3) предикати відношення; 4) оцінні предикати; 5) предикати стану; 6) кількісні предикати; 7) предикати властивості; 8) предикати поведінки; 9) предикати звучання; 10) предикати руху; 11) акціональні предикати; 12) акціонально-процесуальні предикати.

Крім того, науковець виокремив десять класів дієслів психічної діяльності: 1) дієслова відчуття, 2) дієслова бажання, 3) дієслова сприйняття, 4) дієслова уваги, 5) дієслова психічного (емоційного) стану, 6) дієслова емоційного переживання, 7) дієслова емоційного відношення, 8) дієслова мислення, 9) дієслова знання, 10) дієслова пам'яті. Л.М. Васильєв відзначає, що перші сім класів пов'язані зі сферою відчуттів, а три останніх – думки, мислення. Лінгвіст також зробив спробу розмежувати клас дієслів мислення. До цього класу відносять дієслова із значенням розумового процесу, дієслова

із значенням результату розумового акту, дієслова з ядерним значенням «уявляти», дієслова з ядерним значенням «вважати», дієслова з ядерним значенням «вирішувати», дієслова з ядерним значенням «вірити», дієслова з ядерним значенням «розуміти», дієслова з ядерним значенням «помилятися» [29].

Висновки до розділу 1

Описуючи психіку конкретної людини під поняттям ментальної властивості звичайно розуміють якості власних психічних станів, що сприймаються людиною суб'єктивно. До таких якостей належать чуттєві переживання, пов'язані із перцептивною здатністю, емоційні стани та афекти, також деякі гносеологічні характеристики психіки, такі як непротяжність, темпоральність, рефлексивність, інтенціональність.

Під поняттям ментального стану розуміють властивість психіки мати певний змінний якісний зміст протягом певного інтервалу часу. Під станами розуміють самі події, що спричиняють появу вказаних фізичних почуттів та емоцій, також під ментальним станом розуміють властивість психіки мати певний інтенціональний зміст, тобто переконання у чомусь, вірування у щось, конкретні страхи та бажання. У цьому значенні поняття використовують як синонім інтенціональних станів.

У нашій роботі під ментальним станом ми розуміємо здатність людини володіти певною ментальною властивістю у певний період часу за Д.В. Віннік.

Поняття «інтенціонал» розкривається в опозиції до іншого поняття логічної семантики – поняття екстенціонала, що співвідносяться між собою як опозиція внутрішнього та зовнішнього.

Під інтенціональною сферою ми розуміємо усі когнітивні процеси відображення навколишньої дійсності у внутрішньому світі людини.

Предикат – присудок судження, те, що висловлюється (стверджується або заперечується) про суб'єкт.

Під інтенціональним предикатом у нашій роботі ми розуміємо статальне дієслово на позначення ментальної діяльності.

Семантичній класифікації предикатів присвятили свої наукові роботи Л.М. Васильєв, Л.В. Щерба, З. Вендлер, У. Чейф, Т.В. Булигіна,

О.М. Селіверстова, Т.Д. Шабанова, Л.А. Львов, Г.Г. Сильницький, Т.Б. Алісова, Г.О. Золотова, В.В. Прокопов, Ю.Д. Апресян, Н.С. Авілова, І.Р. Вихованець, А.П. Загнітко та ін. У мовознавстві існує багато підходів, пов'язаних з класифікацією предикатів. У лінгвістичних дослідженнях їх налічують від трьох до восьми.

РОЗДІЛ 2

КОНЦЕПТ ЯК БАЗОВЕ ПОНЯТТЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

2.1. Ментальні репрезентації

Питання про ментальні репрезентації належить до кола інтересів першого покоління когнітологів. До 90-х рр. ХХ ст. проблеми, що стосувалися визначення репрезентацій та їх ролі в процесах мислення, були визначені ключовими як для когнітивної психології, так і для когнітивної лінгвістики, а саме поняття репрезентації широко обговорювалося поряд з питаннями штучного інтелекту. Це було обумовлено цікавістю когнітологів до природи знання і до сутності різноманітних розумових процесів, що відносяться до його виникнення та його використання, а також до когнітивних здібностей, які беруть участь у цих процесах [55].

Фахівці зі штучного інтелекту визначали знання та його репрезентацію головними проблемами когнітивної науки. У «Вступі в когнітивну науку» Р. Тагард підкреслював, що «більшість когнітологів погоджуються з тим, що знання в мозку людини складається з ментальних репрезентацій» і що «когнітивна наука стверджує: люди володіють ментальними процесами, які оперують ментальними репрезентаціями для здійснення мислення і дій» [90, с. 4–5]. За концепцією Тагарда, до основних типів когнітивістських ментальних репрезентацій належать: правила, концепти, аналогії та образи.

В когнітивну науку поняття репрезентації прийшло з психології, вживання терміну «репрезентація» у мовознавстві пов'язують із іменем Н. Хомського: «починаючи з 1950-х років фокус дослідницької уваги в генеративній граматиці поступово переміщувався на мовне знання, яким володіє кожен окремий носій мови, а також на системи мовного знання, якими володіють носії мови, на видову здатність людини засвоювати та

використовувати природний мову [88]. У цій перспективі мова постає як природний об'єкт, як складова частина людського розуму, фізично репрезентований в мозку і є однією з родових біологічних характеристик. У рамках цих положень мовознавство є галуззю психології індивіда та когнітивних наук; зрештою, мовознавство займається виявленням властивостей центрального компонента людської природи, обумовленого в рамках біологічного оточення» [88].

Отже, мова як об'єкт природи «репрезентований», або «представлений» в мозку, а не мозок продукує мову [55].

Ментальна репрезентація – внутрішній (психічний, ментальний) образ або формат кодування. Вихідним в психології було уявлення про психічну (ментальну) репрезентацію як про відображення якостей довколишнього світу. Таке розуміння цього поняття розглядали з точки зору біологічного підходу, в якому стверджувалося, що організм відображає у своїх внутрішніх станах зміни, що відбуваються у зовнішньому світі. В інформаційному підході, де центральними пояснювальними конструктами були процеси кодування та декодування, під ментальною репрезентацією розуміли результат, або зміст декодування. У когнітивному підході в пояснювальні схеми вперше вводиться припущення про те, що знання, які зберігаються в пам'яті, впливають на процеси когнітивної обробки інформації. Зародження некогнітивістського підходу пов'язують з появою нових пояснювальних схем. Центральною є ідея про необхідність обліку (при дослідженні змісту психічного відображення) не тільки наявних попередніх знань, але і тих цілей, на виконання яких спрямований процес пізнання [72].

Одиницею концептуальних репрезентацій є концепти, або природні категорії, які позначаються словами буденної мови. Концепти розрізняються за рівнем спільності та обсягом (кількістю елементів, що складають певний концепт). У різних моделях по-різному задається спільність між елементами концепту, так, наприклад, згідно релятивістської точки зору, деякі елементи

концепту виявляються більш репрезентативними прикладами, в порівнянні з іншими. Репрезентації, пов'язані з дією, або функціональні репрезентації, також розглядаються як організовані в таксономічну мережу. Структура функціональних репрезентацій організована двома компонентами: метою дії та способом її реалізації. Функціональні репрезентації тісно взаємодіють з образними. Соціальні репрезентації, що відіграють важливу роль у підтримці соціальних контактів, вивчалися переважно в соціології та в соціальній психології. Крім цього, соціальні репрезентації беруть участь у формуванні та підтримці «образу Я», відповідають за використання прийнятних способів соціальної поведінки та за інтерпретацію поведінки інших осіб [72].

2.2. Думка та слово

Поняття думки та слова існують невідокремлено одне від одного. Як показують дослідження Л.С. Виготського, початок розвитку думки та слова, доісторичний період існування мислення та мови, не виявляє жодних визначених відношень та залежностей між генетичним корінням думки та слова. Таким чином виявляється, що внутрішні відношення між словом та думкою – не початкова, наперед обумовлена величина, що є передумовою, основою та вихідним пунктом всього подальшого розвитку цих внутрішніх відношень, але які виникають та формуються лише в процесі історичного розвитку свідомості людини і власне є не передумовою, а продуктом становлення людини.

Думка та слово не пов'язані між собою першопочатково. Зв'язок між ними виникає, змінюється та розгалужується у ході самого розвитку думки та слова.

Однак, невірно було б розглядати мислення та мову як два зовнішніх по відношенню одного до іншого процеси, дві незалежні сили, які

функціонують паралельно одна одній або перетинаючись в окремих точках свого шляху і вступаючи у механічну взаємодію.

Одиницею, що відображає єдність мислення та мови у найпростішому вигляді є значення слова за Л.С. Виготським. Значення слова являє собою таку нероздільну єдність обох процесів, про яке не можна сказати, що воно представляє собою: феномен мови чи феномен мислення.

Слово, позбавлене значення – не слово, а порожній звук, отже значення – це необхідна складова ознака самого слова. Це є власне слово, що розглядається із внутрішньої сторони. Таким чином можна розглядати слово як феномен мови. Значення слова з психологічної сторони – ніщо інше як узагальнення, або поняття. Узагальнення та значення слова тут виступають синонімами. Будь-яке узагальнення, будь-яке утворення поняття – без сумніву мисленнєвий акт. Отже, значення слова можна розглядати як феномен мислення.

Таким чином, значення слова виявляється одночасно мовленнєвим та інтелектуальним феноменом, при чому це не означає чисто зовнішньої його приналежності до двох різних областей психічного життя. Значення слова – це феномен мислення лише тією мірою, якою думка пов'язана зі словом і втілена в слові, і навпаки: значення слова – феномен мови лише тією мірою, якою мова пов'язана з думкою та освітлена її світлом.

Значення слова – це феномен словесної думки або осмисленого слова, це єдність слова та думки [35].

2.3. Когнітивна наука та когнітивна лінгвістика

Когнітивна лінгвістика міцно утвердила свою позицію в парадигмі концепцій сучасного світового мовознавства. Саме її виникнення та бурхливий розвиток на сучасному етапі є характерною рисою мовознавства межі століть.

За визначенням В.З. Дем'янкова та О.С. Кубрякової, когнітивна лінгвістика вивчає мову як когнітивний механізм, що грає роль у кодуванні та трансформації інформації [51, с. 53–55]. Когнітивна лінгвістика передбачає вивчення відношень мови та мислення, проблеми, значною мірою характерної саме для вітчизняного теоретичного мовознавства. Когнітивні дослідження отримали визнання, як справедливо підкреслює О.С. Кубрякова, насамперед тому, що вони звертаються «до тем, які завжди хвилювали вітчизняне мовознавство: мови та мислення, головних функцій мови, ролі людини у мові та ролі мови для людини» [53, с. 11]. Початок такому вивченню поклали нейрофізіологи, лікарі, психологи (П. Брока, К. Верніке, І.М. Сеченов, В.М. Бехтерев, І.П. Павлов та ін.). На базі нейрофізіології виникла нейролінгвістика (Л.С. Виготський, О.Р. Лурія). Стало зрозуміло, що мовленнєва діяльність відбувається в мозку людини, що різні види мовленнєвої діяльності (оволодіння мовою, слухання, говоріння, читання, письмо та ін.) пов'язані з різними відділами головного мозку.

Наступним етапом розвитку проблеми співвідношення мови та мислення стала психолінгвістика, у межах якої вивчали процеси породження та сприйняття мови, процеси вивчення мови як системи знаків, що знаходиться у свідомості людини, співвідношення системи мови та її використання, функціонування (американські психолінгвісти Ч. Осгуд, Т. Себеок, Дж. Грінберг, Дж. Керрол та ін., російські лінгвісти О.О. Леонтьєв, І.Н. Горєлов, О.О. Залевська, Ю.М. Караулов та ін.).

Когнітивна лінгвістика формується в останні два десятиліття ХХ століття, але її предмет – особливості засвоєння та обробки інформації, способи ментальної репрезентації знань за допомогою мови – був означений вже в перших теоретичних працях у мовознавстві ХІХ століття.

Фронтальна розробка лінгвокогнітивних проблем починається в останні десятиліття ХХ ст. і основні публікації з когнітивної лінгвістики припадають на цей період.

Сучасна когнітивна лінгвістика належить до ряду наук, які досліджують своїми специфічними методами один загальний предмет – когніцію.

У зв'язку з цим зараз можна говорити про існування когнітивної науки, яка, за визначенням О.С. Кубрякової, міждисциплінарна [53, с. 7] для цілого ряду наук – когнітивної психології, когнітивної лінгвістики, філософської теорії когніції, логічного аналізу мови, теорії штучного інтелекту, нейрофізіології; «вже сформувалися такі дисципліни, як когнітивна антропологія, когнітивна соціологія і навіть когнітивне літературознавство, тобто майже в кожній гуманітарній науці виділилася спеціальна область, пов'язана із застосуванням когнітивного підходу та когнітивного аналізу до відповідних об'єктів даної науки» [53, с. 10–11]. Термін когніція як процес пізнання, відображення свідомістю людини навколишньої дійсності і перетворення цієї інформації в свідомості, в даний час у сучасній науці розуміють ширше – «термін, який раніше означав «пізнавальний» або «що відноситься до пізнання», все більше набуває значення «внутрішній», «ментальний», «інтеріоризований» [53, с. 9].

До завдань когнітивної науки «входить і опис/вивчення систем представлення знань і процесів обробки та переробки інформації, і – одночасно – дослідження загальних принципів організації когнітивних здібностей людини в єдиний ментальний механізм, і встановлення їх взаємозв'язку та взаємодії» [53, с. 8–9].

Таким чином, когнітивна лінгвістика – один із напрямків міждисциплінарної когнітивної науки.

Формально у лінгвістичній історіографії виникнення когнітивної лінгвістики датують 1989 роком, коли у Дуйсбурзі (ФРН) на науковій конференції було оголошено про створення асоціації когнітивної лінгвістики, і когнітивна лінгвістика, таким чином, стала окремим лінгвістичним напрямом.

Становлення сучасної когнітивної лінгвістики пов'язують із працями американських авторів Дж. Лакоффа, Р. Лангакера, Р. Джакендоффа та ряду інших. Докладно та детально праці цих учених та розвиток проблематики когнітивної лінгвістики представлені в роботах О.С. Кубрякової [52] [54]. Праці О.С. Кубрякової стали фундаментальними, вони лягли в основу вітчизняної когнітивної лінгвістики.

У Росії розроблялися теорії значення слова на основі компонентного аналізу. Семантичні параметри, знайдені Ю.Д. Апресяном, І.О. Мельчуком, О.К. Жолковським, дозволили розпочати укладання семантичних словників, пошуки семантичних першоеlementів. Ці першоеlementи, як тепер все більше прояснюється, лежать у сфері когнітивної діяльності людини і являють собою фактично ті ж категорії, які виділені в роботах американських авторів-когнітологів. У зв'язку з цим варто згадати також роботи польсько-австралійської дослідниці А. Вежбицької [31].

Обидва напрямки – класичний американський когнітивізм та російські структурно-семантичні дослідження – розвивалися незалежно один від одного і користувалися різною термінологією, однак відкриті в результаті цих досліджень категорії у багатьох відношеннях перетинаються. Це добре показано в роботах К.В. Рахіліної, яка зробила спробу співвіднести термінологію американських когнітивних лінгвістів та Московської семантичної школи Ю.Д. Апресяна [70] [71].

Когнітивна лінгвістика досліджує ментальні процеси, що відбуваються при сприйнятті, осмисленні і, отже, пізнанні дійсності свідомістю, а також види і форми їх ментальних репрезентацій.

Матеріалом лінгвокогнітивного аналізу є мова, а цілі такого дослідження в різних конкретних напрямках (школах) когнітивної лінгвістики можуть відрізнятися – від поглибленого дослідження мови за допомогою когнітивного категоріально-термінологічного апарату до

конкретного моделювання змісту і структури окремих концептів як одиниць національної свідомості (концептосфери).

Таким чином, когнітивна лінгвістика як самостійна галузь сучасної лінгвістичної науки виокремилась із когнітивної науки. Кінцевим завданням когнітивної лінгвістики, як і когнітивної науки в цілому, є «отримання даних про діяльність розуму» [53, с. 13]. При цьому дослідження свідомості складає загальний предмет когнітивної науки та когнітивної лінгвістики [53, с. 10].

Відмінність когнітивної лінгвістики від інших когнітивних наук полягає саме в її матеріалі – вона досліджує свідомість на матеріалі мови (інші когнітивні науки досліджують свідомість на своєму матеріалі), а також в її методах – вона досліджує когнітивні процеси, робить висновки про типи ментальних репрезентацій в свідомості людини на основі застосування до мови наявних у розпорядженні лінгвістики власне лінгвістичних методів аналізу з подальшою когнітивною інтерпретацією результатів дослідження. Характеризуючи наукові напрями, що склалися у вітчизняній когнітивній лінгвістиці, О.Ю. Балашова [18, с. 6] виділяє два основні підходи: лінгвокогнітивний та лінгвокультурний.

Лінгвокультурний підхід передбачає вивчення специфіки національної концептосфери від культури до свідомості. До дослідників, що працюють у рамках лінгвокультурного підходу, О.Ю. Балашова відносить Ю.С. Степанова, В.І. Карасика, В.В. Красних, В.А. Маслоу, М.Ф. Алефіренко та ін.. Цей підхід визначає концепт як базову одиницю культури, що володіє образним, поняттєвим і ціннісним компонентами.

До лінгвокогнітивний підходу О.Ю. Балашова відносить дослідників, які виходять з того, що в основі знань про світ лежить така одиниця ментальної інформації, як концепт, яка і забезпечує «вихід на концептосферу соціуму». З позицій лінгвокогнітивного підходу до вивчення концепту була розроблена його модель, представлена в термінах ядра і периферії.

Представниками даного підходу О.Ю. Балашова називає О.С. Кубрякову, З.Д. Попову, Й.А. Стерніна, В.М. Телію.

Наша робота написана у семантико-когнітивному ключі і спрямована на дослідження лексичної та граматичної семантики мови як засобу доступу до змісту концептів, як засобу їх моделювання від семантики мови до концептосфери. Для дослідження було використано термінологічний апарат З.Д. Попової, Й.А. Стерніна.

2.4. Поняття концепту

Як зазначає С.Г. Воркачов, «у конкурентній боротьбі в російській лінгвістичній літературі» з початку 90-х рр. минулого століття зіштовхнулись «концепт» (Н.Д. Арутюнова, С.О. Аскольдов-Алексєєв, Д.С. Ліхачов, Ю.С. Степанов, В.П. Нерознак, С.Х. Ляпін), «лінгвокультурема» (В.В. Воробйов), «міфологема» (М. Лехтеєнмяки, В.М. Базилєв), «логоепістема» (Є.М. Верещагін, В.Г. Костомаров, Н.Д. Бурвікова), «однак на сьогоднішній день стає очевидним, що найбільш життєздатним тут виявився «концепт», який за частотою вживання значною мірою випередив усі інші протермінологічні новоутворення» [34, с. 41].

На сьогодні треба визнати, що саме концепт є ключовим поняттям когнітивної лінгвістики. Однак, незважаючи на те, що поняття концепт можна вважати для сучасної когнітивістики таким, що утвердилося, зміст даного поняття досить суттєво варіюється у різних наукових школах та окремих вчених.

Концепт – категорія мисленнева, що не піддається спостереженню, звідси широкий простір для її тлумачення. Категорія концепту фігурує сьогодні у дослідженнях філософів, логіків, психологів, культурологів, і вона несе на собі відбитки всіх цих позалінгвістичних інтерпретацій.

Вперше у вітчизняній науці термін концепт було вжито С.О. Аскольдовим-Алексєєвим у 1928 р. Вчений визначив концепт як мисленнєве утворення, що заміщує в процесі мислення невизначену кількість предметів, дій, мисленнєвих функцій одного і того ж роду (концепти рослина, справедливість, математичні концепти) [17].

Д.С. Лихачов використовував поняття концепт для позначення узагальненої мисленнєвої одиниці, яка відображає та інтерпретує явища дійсності в залежності від освіти, особистого досвіду, професійного та соціального досвіду носія мови і, будучи свого роду узагальненням різних значень слова в індивідуальній свідомості носія мови, дозволяє співрозмовникам долати існуючі між ними індивідуальні відмінності у розумінні слів. Концепт, за Д.С. Лихачовим, не виникає зі значень слів, а є результатом зіткнення засвоєного значення з особистим життєвим досвідом мовця. Концепт у цьому плані, за Д.С. Лихачовим, виконує субстантивуючу функцію у спілкуванні [58].

О.С. Кубрякова пропонує наступне визначення концепту: «Концепт – оперативна одиниця пам'яті, ментального лексикона, концептуальної системи та мови мозку, всієї картини світу, квант знання. Найважливіші концепти виражені у мові» [51, с. 90–92].

В.І. Карасик наводить ряд підходів до концептів, що розвивають різні автори. Серед них:

- концепт – ідея, яка включає абстрактні, конкретно-асоціативні та емоційно-оціночні ознаки, а також спресовану історію поняття [79, с. 412];
- концепт – особистісне осмислення, інтерпретація об'єктивного значення та поняття як змістового мінімуму значення [58];
- концепт – це абстрактне наукове поняття, вироблене на базі конкретного життєвого поняття [77, с. 246];
- концепт – сутність поняття, явлена у своїх змістових формах – в образі, понятті та в символі [47, с. 19–20];

– концепти – своєрідні культурні гени, що входять в генотип культури, самоорганізовані інтегративні функціонально-системні багатомірні ідеалізовані формоутворення, що спираються на понятійний або псевдопонятійний базис [60, с. 16–18].

В.І. Карасик характеризує концепти як «ментальні утворення, які зберігаються в пам'яті людини і є значимими усвідомлюваними типізованими фрагментами досвіду» [67, с. 59], «багатомірне ментальне утворення, у складі якого виокремлюються образно-перцептивна, понятійна та ціннісна сторони» [67, с. 71], «фрагмент життєвого досвіду людини» [44, с. 3], «інформація, що переживається» [44, с. 128], «квант знання, що переживається» [44, с. 361].

О.О. Залевська визначає концепт як об'єктивно існуюче у свідомості людини перцептивно-когнітивно-афективне утворення динамічного характеру на відміну від понять та значень як продуктів наукового опису [41].

В одній із останніх робіт О.О. Залевська характеризує нейронну основу концепту – активізацію багатьох окремих нейронних груп, розподілених у різних ділянках мозку, але таких, що входять у єдиний набір. Доступ до всіх цих ділянок здійснюється одночасно завдяки слову або будь-якому іншому знакові. З психолінгвістичної точки зору О.О. Залевська підкреслює індивідуальну природу концепту – «багатомірної симультанної структури. Концепт – це надбання індивіда», – пише вона [40].

С.Г. Воркачов визначає концепт як «операційну одиницю думки» [34, с. 43], як «одиницю колективного знання, що має мовне вираження і відзначене етнокультурною специфікою» [34, с. 51–52]. Якщо ментальне утворення не має етнокультурної специфіки, воно, на думку вченого, до концептів не відноситься.

М.В. Піменова відзначає: «Що людина знає, вважає, уявляє про об'єкти зовнішнього та внутрішнього світу і є те, що називається концептом. Концепт – це уявлення про фрагмент світу» [64, с. 8].

В.В. Красних визначає концепт таким чином: «максимально абстрагована ідея «культурного предмета», що не має візуального прототипічного образу, хоча й можливі візуально-образні асоціації з ним пов'язані» [50, с. 272]. Національний концепт В.В. Красних визначає так: «найбільш загальна, максимально абстрагована, але конкретно репрезентована у мовній свідомості ідея «предмета» у сукупності всіх валентних зв'язків, відзначених національно-культурною маркованістю» [50, с. 268]; «свого роду згорнутий глибокий зміст «предмета» [50, с. 269].

Таким чином, в концепції В.В. Красних концепт може бути тільки одиницею високого ступеня абстракції, що має національно-культурну специфіку, що називається словом и включає словесні асоціації на ім'я концепту.

На думку З.Д. Попової, Й.А. Стерніна [65], асоціативні зв'язки імені концепту належать до сфери вербалізації концепту і не можуть входити у його зміст, а лише відображають у мовній формі, дозволяють описати його зміст. Крім того, концепт може не мати субстантивного найменування и взагалі будь-якого мовного найменування.

У всіх наведених визначеннях концепту є подібності – концепт визначається як дискретна, об'ємна у смисловому відношенні одиниця, одиниця мислення або пам'яті, що відображає культуру народу.

У нашій роботі під терміном концепт ми розуміємо дискретне ментальне утворення, яке є базовою одиницею мисленнєвого коду людини, має відносно впорядковану внутрішню структуру і являє собою результат пізнавальної (когнітивної) діяльності особистості та суспільства, що несе комплексну, енциклопедичну інформацію про відображуваний предмет або явище, про інтерпретацію даної інформації суспільною свідомістю і

відношення суспільної свідомості до даного явища чи предмета за З.Д. Поповою, Й.А. Стерніним [65].

2.5. Концепт і слово

Проблема співвідношення слова та концепту залишається однією із центральних теоретичних проблем когнітивної лінгвістики. Такі дослідники, як А.П. Бабушкін, Г.Г. Слишкін, С.Г. Воркачов вважають, що концепт завжди має словесне вираження, інакше не можна говорити про існування концепту. С.В. Кузлякін взагалі ототожнює концепт і слово: «в число концептів включаються лексеми, значення яких складають зміст національної мовної свідомості» [56]. З.Д. Попова, Й.А. Стернін виходять із того, що словесна номінація концепту не є обов'язковою умовою виділення концепту як реально існуючої ментальної одиниці і в принципі не є обов'язковою для існування концепту. Сучасні психолінгвістичні та нейролінгвістичні дослідження показують, що механізм мислення та механізм вербалізації – різні механізми. Концепти можуть бути вербалізовані не тільки лексемами, але й широким колом інших мовних одиниць. Існування вербалізації не обов'язкова умова існування концепту. Концепт у процесі розумової діяльності повертається різними сторонами, актуалізуючи різні ознаки і їх сукупності; ці ознаки або сукупності ознак концепту цілком можуть не мати стандартного мовного позначення у рідній мові людини. Будь-який мовний знак представляє концепт у мові, у спілкуванні, при цьому він представляє концепт не повністю – він своїм значенням представляє кілька основних концептуальних ознак, релевантних для повідомлення, передача яких є завданням мовця, входить в його інтенцію. Концепт у всьому багатстві свого змісту теоретично може бути виражений тільки сукупністю засобів мови, всім номінативним полем концепту, кожне з яких розкриває лише його частину. Таким чином, вербалізованими та невербалізованими

можуть бути як сам концепт в цілому, так і його окремі смислові частини [65].

2.6. Концепт та значення

Від осмислення співвідношення концепту та значення слова залежить визначення предмета когнітивної лінгвістики та розробка методів аналізу семантики мови.

Свідомість людини, локалізуючись в мозку, відображає об'єктивну та суб'єктивну дійсність.

Концепт та значення однаковою мірою представляють собою відображення дійсності (об'єктивної та суб'єктивної). Обидва явища – значення та концепт – когнітивної природи, обидва являють собою результат відображення та пізнання дійсності через свідомість людини.

Когнітивні ознаки, що складають зміст концепту, відображають певні сторони явищ реальної дійсності. Значення слова (за З.Д. Поповою, Й.А. Стерніним – семема) також має когнітивний характер – воно складається із сем, які репрезентують, представляють у мові окремі когнітивні ознаки, що утворюють зміст концепту.

Значення та концепт – продукти діяльності різних видів свідомості за З.Д. Поповою, Й.А. Стерніним, які протиставляють концепти та значення як ментальні одиниці, виокремлені, відповідно, у когнітивній та мовній свідомості людини, які складають власне зміст цих видів свідомості. Концепт – продукт когнітивної свідомості людини, значення – продукт мовної свідомості [65]. Значення відносно концепту виступає як його частина, регулярно вживана та відтворювана у певному суспільстві мовним знаком, яка представляє у спілкуванні комунікативно релевантну для даної лінгвокультурної спільності частину концепту [65].

Значення (семема) своїми семами передає певні когнітивні ознаки та компоненти, що утворюють концепт, однак це завжди лише частина смислового змісту концепту. Для експлікації всього змісту концепту необхідна звичайно велика кількість лексичних одиниць, а значить – значення багатьох слів, а також необхідні експериментальні дослідження, які доповнять результати лінгвістичного аналізу [65].

Таким чином, значення та концепт співвідносяться як комунікативно релевантна частина та ментальне ціле.

2.7. Спосіб систематизації слів ментального поля за В.Г. Гаком

Осягнення ментального світу та його відображення знаходить своє вираження в мові. Мова природнім чином відображає особливості сприйняття, пізнання, мислення, пам'яті та поведінки свого носія. Галузь ментальної семантики мови складна та неоднорідна, у вітчизняній лінгвістиці було здійснено численні спроби її дослідження з різних позицій. Класифікація слів ментального поля, запропонована В.Г. Гаком у статті «Пространство мысли (Опыт систематизации слов ментального поля)» [36, с. 22–29].

Всі лексичні одиниці, співвідносні з поняттям «мислити», В.Г. Гак об'єднав у ментальне поле і представив його в плані радіальної типології, при цьому в центрі поля опиняються найбільш репрезентативні елементи: дієслово *думати* та іменник *думка*, яким – на основі різних ознак основного явища – протиставлені інші елементи поля. В.Г. Гак досить докладно розглядає основні параметри, що визначають опозиції елементів ментального поля. Ці параметри: 1) ситуація ментального процесу; 2) пізнання; 3) збереження пізнаного; 4) співвіднесеність фактів за їх ознаками; 5) виявлення причинно-наслідкових зв'язків; 6) ступінь адекватності дійсності; 7) часовий аспект.

Класифікацію В.Г. Гака у ході нашого дослідження було обрано за основу та розширено двома групами лексичних одиниць – предикатів ментального стану на позначення оцінки та застосування пізнаного.

Висновки до розділу 2

Поняття думки та слова існують невіддільно одне від одного, однак думка та слово не пов'язані між собою першопочатково – зв'язок між ними виникає, змінюється та розгалужується у ході самого розвитку думки та слова.

Одиницею, що відображає єдність мислення та мови у найпростішому вигляді, є значення слова (за Л.С. Виготським), що являє собою таку нероздільну єдність обох процесів, про яке не можна сказати, що воно представляє собою: феномен мови чи феномен мислення.

Значення слова – це феномен словесної думки або осмисленого слова, це єдність слова та думки (за Л.С. Виготським).

Когнітивна лінгвістика передбачає вивчення відношень мови та мислення. Предметом когнітивної лінгвістики є особливості засвоєння та обробки інформації, способи ментальної репрезентації знань за допомогою мови.

Сучасна когнітивна лінгвістика належить до ряду наук, які досліджують своїми специфічними методами один загальний предмет – когніцію. Тому зараз можна говорити про існування когнітивної науки, яка, за визначенням О.С. Кубрякової, міждисциплінарна для цілого ряду наук – когнітивної психології, когнітивної лінгвістики, філософської теорії когніції, логічного аналізу мови, теорії штучного інтелекту, нейрофізіології; сформувалися такі дисципліни, як когнітивна антропологія, когнітивна соціологія, когнітивне літературознавство – майже в кожній гуманітарній науці виділилася спеціальна галузь, пов'язана із застосуванням когнітивного підходу та когнітивного аналізу до відповідних об'єктів даної науки.

Становлення сучасної когнітивної лінгвістики пов'язують із працями американських авторів Дж. Лакоффа, Р. Лангакера, Р. Джакендоффа та ряду

інших, праці О.С. Кубрякової лягли в основу вітчизняної когнітивної лінгвістики.

У Росії розроблялися теорії значення слова на основі компонентного аналізу (Ю.Д. Апресян, І.О. Мельчук, О.К. Жолковський), в цьому ж напрямі написані роботи польської і австралійської дослідниці А. Вежбицької.

Класичний американський когнітивізм та російські структурно-семантичні дослідження розвивалися незалежно один від одного і користувалися різною термінологією, однак відкриті в результаті цих досліджень категорії у багатьох відношеннях перетинаються.

Когнітивна лінгвістика досліджує ментальні процеси, що відбуваються при сприйнятті, осмисленні і, отже, пізнанні дійсності свідомістю, а також види і форми їх ментальних репрезентацій.

У вітчизняній когнітивній лінгвістиці склалися два основні підходи: лінгвокогнітивний та лінгвокультурний.

Наша робота написана у семантико-когнітивному ключі і спрямована на дослідження лексичної та граматичної семантики мови як засобу доступу до змісту концептів. Для дослідження було використано термінологічний апарат З.Д. Попової, Й.А. Стерніна.

Концепт є ключовим поняттям когнітивної лінгвістики.

У нашій роботі під терміном концепт ми розуміємо дискретне ментальне утворення, яке є базовою одиницею мисленнєвого коду людини, має відносно впорядковану внутрішню структуру і являє собою результат пізнавальної (когнітивної) діяльності особистості та суспільства, що несе комплексну, енциклопедичну інформацію про відображуваний предмет або явище, про інтерпретацію даної інформації суспільною свідомістю і відношення суспільної свідомості до даного явища чи предмета (за З.Д. Поповою, Й.А. Стерніним).

Значення та концепт – продукти діяльності різних видів свідомості. Концепт – продукт когнітивної свідомості людини, значення – продукт

мовної свідомості. Значення відносно концепту виступає як його частина, регулярно вживана та відтворювана у суспільстві мовним знаком, яка представляє у спілкуванні комунікативно релевантну для лінгвокультурної спільності частину концепту.

Значення та концепт співвідносяться як комунікативно релевантна частина та ментальне ціле.

Класифікація слів ментального поля, запропонована В.Г. Гаком, передбачає виокремлення 7 груп параметрів, що визначають опозиції елементів ментального поля: 1) ситуація ментального процесу; 2) пізнання; 3) збереження пізнаного; 4) співвіднесеність фактів за їх ознаками; 5) виявлення причинно-наслідкових зв'язків; 6) ступінь адекватності дійсності; 7) часовий аспект.

У нашій роботі дану класифікацію було взято за основу та у ході дослідження її було розширено двома групами лексичних одиниць – предикатів ментального стану на позначення оцінки та застосування пізнаного.

При аналізі дібраних 150 предикатів ментального стану ми будемо керуватися концепцією В.Г. Гака у Розділі 3.

РОЗДІЛ 3

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕНТАЛЬНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ

3.1. Ментальне поле предиката *think*

Простір, який охоплює думка, безмежний. Думка – сполучна ланка між дійсністю та мовою. Все проходить від дійсності через думку в мову, і все від мови повертається через думку в дійсність. Р. Декарт казав, що думка – це все, що всередині нас, і протиставлена вона лише простору та матерії. Всі лексичні одиниці, що співвідносяться з поняттям «мислити», утворюють ментальне поле. Для визначення меж поля, його внутрішньої структури та співвіднесеності з іншими семантичними полями необхідно, як і при дослідженні будь-яких інших полів у мові, рухатися у двох протилежних напрямках: зі сторони змісту та зі сторони мовної форми [36, с. 22–29].

У плані змісту, що особливо важливо для встановлення внутрішньої структури поля, слід брати до уваги праці з філософії та психології, що розглядають проблему мислення, його зміст, генезис та аспекти.

У плані мовної форми необхідно виявити усі слова та значення слів, пов'язані із поняттям думки. З цією метою досліджуються слова з первинним ментальним значенням, з усією їх багатозначністю та переносні значення слів інших семантичних полів.

Дієслова, що належать до типу ментальних предикатів, представляють собою досить неоднорідний клас. Вони можуть позначати той чи інший ментальний стан (*know* [А, 84], *realize* [А, 111]), мисленнєву діяльність, звичайно направлену на отримання знання (*mull* [А, 96], *debate* [А, 39]), або ж вказувати на виникнення певного ментального стану в результаті попередньої діяльності або раптового просвітлення (*invent* [А, 81], *visualize* [А, 149]).

Ментальне поле являє собою нечітко окреслене поле, однак його ядро окреслене досить чітко. Внаслідок цього воно може бути представлене в плані радіальної типології, за якої в центрі поля знаходиться найбільш репрезентативний елемент, якому протиставлені інші елементи поля на основі різних ознак основного явища. Кожна опозиція формує певний сектор поля. Елементи, що знаходяться всередині секторів, можуть піддаватися впливу різних типових модифікацій, за якими протиставляються елементи вже всередині секторів. Поле ментальності взаємодіє з іншими полями, створюючи ареали, що перекривають один одного. Ці інші поля утворюють дальню і ближню периферію ментального поля. Взаємодія ментального поля з іншими відбувається у двох напрямках: слова ментального поля набувають значень, властивих іншим полям, і слова інших полів набувають ментальних значень [36, с. 22–29].

У центрі ментального поля в англійській мові знаходиться дієслово *think* [А, 143], у якого виділяють наступні значення: 1) мати певну думку або вірити, що щось є правдою; 2) використовувати мозок для вирішення чогось, вирішувати щось, уявляти щось; 3) мати слова або ідеї в голові, нікому не висловлюючи їх; 4) пам'ятати щось; 5) вважати, що хтось або щось є певною річчю або володіє певною властивістю [100].

3.2. Структурний поділ елементів ментального поля на основі предикатів ментального стану англійської мови

Розглянемо основні параметри, що визначають опозиції елементів ментального поля. Ці параметри та опозиції лежать в основі виділення секторів поля. Абсолютно чітка класифікація тут неможлива тому, що ознаки субполів у багатьох випадках перетинаються.

Таким чином, у нашій роботі було виокремлено 9 груп елементів ментального поля:

- 1) ситуація ментального процесу;
- 2) пізнання;
- 3) збереження пізнаного;
- 4) застосування пізнаного;
- 5) співвіднесеність фактів за їх ознаками;
- 6) виявлення причинно-наслідкових зв'язків;
- 7) ступінь адекватності дійсності;
- 8) оцінка;
- 9) часовий аспект.

Розглянемо детально кожен із груп, представлених у нашій роботі (Додаток Б).

1. Ситуація ментального процесу. Мислення являє собою процес і, як будь-який процес, передбачає такі компоненти, як суб'єкт, власне процес, об'єкт, місце, знаряддя, характеристика процесу.

У нашій роботі до першої групи було віднесено 47 одиниць: *accept* [A, 1], *actualize* [A, 2], *agree* [A, 5], *appreciate* [A, 10], *arrange* [A, 14], *believe* [A, 19], *cogitate* [A, 24], *conceive* [A, 28], *concentrate* [A, 29], *concern* [A, 30], *confuse* [A, 31], *consider* [A, 32], *count* [A, 36], *create* [A, 37], *debate* [A, 39], *defend* [A, 41], *deliberate* [A, 43], *design* [A, 47], *disagree* [A, 50], *discuss* [A, 53], *dislike* [A, 54], *exclude* [A, 63], *feel* [A, 68], *figure* [A, 69], *formulate* [A, 71], *intend* [A, 79], *invent* [A, 81], *like* [A, 87], *meditate* [A, 92], *mind* [A, 94], *mull* [A, 96], *muse* [A, 97], *organize* [A, 101], *propose* [A, 108], *realize* [A, 111], *reckon* [A, 113], *reflect* [A, 116], *regard* [A, 117], *resolve* [A, 123], *ruminare* [A, 126], *schedule* [A, 127], *settle* [A, 132], *sketch* [A, 133], *solve* [A, 134], *support* [A, 137], *think* [A, 143], *write* [A, 150].

Виходячи з трьох основних компонентів: суб'єкта – процесу – об'єкта, ситуація ментального процесу передбачає утворення певних моделей. Так, ця група представлена у нашій роботі трьома підгрупами, у яких виокремлюємо моделі:

а) суб'єкт – процес (безоб'єктна модель) – описує процес мислення: *cogitate* [A, 24], *concentrate* [A, 29] – несуть додаткове значення інтенсивності; *meditate* [A, 92] – додаткове значення якісної характеристики; *muse* [A, 97] – додаткове значення тривалості.

До першої підгрупи у нашій роботі було віднесено 16 одиниць: *accept* [A, 1], *appreciate* [A, 10], *cogitate* [A, 24], *conceive* [A, 28], *concentrate* [A, 29], *count* [A, 36], *debate* [A, 39], *deliberate* [A, 43], *exclude* [A, 63], *figure* [A, 69], *meditate* [A, 92], *muse* [A, 97], *realize* [A, 111], *reflect* [A, 116], *ruminate* [A, 126], *think* [A, 143];

б) суб'єкт – процес – об'єкт – описує процес мислення, спрямований на певний об'єкт: *intend* [A, 79] – об'єктом виступає план або мета; *believe* [A, 19] – об'єктом виступає думка; *resolve* [A, 123] – об'єктом виступає проблема або трудність.

До другої підгрупи у нашій роботі ми віднесли 27 одиниць: *actualize* [A, 2], *arrange* [A, 14], *believe* [A, 19], *concern* [A, 30], *confuse* [A, 31], *consider* [A, 32], *create* [A, 37], *defend* [A, 41], *design* [A, 47], *dislike* [A, 54], *feel* [A, 68], *formulate* [A, 71], *intend* [A, 79], *invent* [A, 81], *like* [A, 87], *mind* [A, 94], *mull* [A, 96], *organize* [A, 101], *propose* [A, 108], *reckon* [A, 113], *regard* [A, 117], *resolve* [A, 123], *schedule* [A, 127], *settle* [A, 132], *sketch* [A, 133], *solve* [A, 134], *write* [A, 150];

в) суб'єкт – процес – об'єкт – 2. суб'єкт – описує процес мислення, спрямований на певний об'єкт і має відношення до другого суб'єкта: *agree* [A, 5] – де суб'єктом виступає мовець, процес – володіння думкою або вираження думки, сама ж думка виступає об'єктом, другий суб'єкт – інша особа *someone else* [A, 5]; *disagree* [A, 50] – антонімічна за змістом одиниця відносно *agree* [A, 5], заперечний префікс *dis-* – одиниця виражає процес володіння думкою або вираження думки, відмінної від думки другого суб'єкта; *discuss* [A, 53] – суб'єкт – мовець, процес – говоріння, об'єкт – те, про що говориться, 2. суб'єкт – особа або група.

До третьої підгрупи належать 4 одиниці із нашої вибірки: *agree* [A, 5], *disagree* [A, 50], *discuss* [A, 53], *support* [A, 137].

Наступні сектори поля виокремлюються на основі аналізу структури процесу мислення, встановлюваної психологією.

2. Пізнання. Сюди належать: *know* [A, 84], *tell* [A, 141]. Цей параметр включає в себе також поняття новизни: *learn* [A, 86] «здобувати знання про предмет або навички завдяки досвіду, вивчаючи його або завдяки навчальній діяльності когось». Процес пізнання пов'язаний зі ставленням запитань з метою отримання інформації: *question* [A, 109], *test* [A, 142] та з іншого боку – з наданням інформації – *report* [A, 121]. У групі виділяємо одиницю *mistake* [A, 95] на позначення неправильного розуміння та *analyze* [A, 6] – «ретельно досліджувати або думати про щось із метою зрозуміти» [A, 6].

До другої групи ми віднесли 10 одиниць із нашої вибірки: *analyze* [A, 6], *examine* [A, 62], *know* [A, 84], *learn* [A, 86], *mistake* [A, 95], *question* [A, 109], *repeat* [A, 120], *report* [A, 121], *tell* [A, 141], *test* [A, 142].

3. Збереження пізнаного. Одиниці *remember* [A, 119], *memorize* [A, 93], *recall* [A, 112] передбачають запам'ятовування інформації; *forget* [A, 70] відрізняється від них антонімічним значенням; *recollect* [A, 115] – імплікує фізичну можливість пам'ятати.

До третьої групи належать 7 одиниць у нашій роботі: *forget* [A, 70], *memorize* [A, 93], *recall* [A, 112], *recollect* [A, 115], *remember* [A, 119], *reproduce* [A, 122], *visualize* [A, 149].

4. Застосування пізнаного. Такі одиниці як *apply* [A, 8], *employ* [A, 59] передбачають використання набутих знань для досягнення певної мети. До цієї ж групи ми віднесли одиниці *demonstrate* [A, 45] та *diagram* [A, 48], у яких направленість дії спрямована не на об'єкт, а на співбесідника з метою переконання або доказу.

До четвертої групи у нашій роботі було віднесено 8 одиниць: *apply* [A, 8], *demonstrate* [A, 45], *diagram* [A, 48], *duplicate* [A, 58], *employ* [A, 59], *operate* [A, 99], *practice* [A, 103], *use* [A, 146].

5. Співвіднесеність фактів за їх ознаками. Характерною рисою цієї групи є пошуки подібностей та відмінностей. До даної групи було віднесено 23 одиниці: *assemble* [A, 15], *categorize* [A, 21], *choose* [A, 22], *classify* [A, 23], *collect* [A, 25], *compare* [A, 26], *compose* [A, 27], *construct* [A, 33], *contrast* [A, 35], *differentiate* [A, 49], *discriminate* [A, 52], *distinguish* [A, 55], *include* [A, 77], *involve* [A, 82], *list* [A, 88], *locate* [A, 89], *match* [A, 90], *order* [A, 100], *relate* [A, 118], *select* [A, 130], *separate* [A, 131], *sort* [A, 135], *synthesize* [A, 140]. Так, у межах групи виділяються 3 підгрупи:

а) відмінність/подібність: *contrast* [A, 35] – порівняння двох об'єктів для виявлення відмінності між ними; *compare* [A, 26] – порівняння двох або більше об'єктів для виявлення подібності або відмінності. До першої підгрупи ми віднесли 6 одиниць: *compare* [A, 26], *contrast* [A, 35], *differentiate* [A, 49], *discriminate* [A, 52], *distinguish* [A, 55], *separate* [A, 131];

б) співвідношення частина – ціле. Основною ознакою для виділення даної підгрупи стала подібність, за якою об'єкт відноситься до групи подібних: *collect* [A, 25], *include* [A, 77]. У групі було виокремлено одиницю *involve* [A, 82], оскільки тут діє ознака «ціле включає частину». До цієї підгрупи було віднесено 9 одиниць: *assemble* [A, 15], *collect* [A, 25], *compose* [A, 27], *construct* [A, 33], *include* [A, 77], *involve* [A, 82], *match* [A, 90], *relate* [A, 118], *synthesize* [A, 140];

в) впорядкування – одиниці, які передбачають впорядкування за певною ознакою: *categorize* [A, 21], *classify* [A, 23] – тут належність до однієї групи. Сюди ж ми віднесли одиниці на позначення організації у певному порядку: *list* [A, 88], *sort* [A, 135]. До цієї підгрупи у нашій роботі належать 8 одиниць: *categorize* [A, 21], *choose* [A, 22], *classify* [A, 23], *list* [A, 88], *locate* [A, 89], *order* [A, 100], *select* [A, 130], *sort* [A, 135].

6. Виявлення причинно-наслідкових зв'язків, де пояснення завжди здійснюється через зв'язок із іншим явищем: *describe* [А, 46] – завдяки інформації про деталі об'єкта; *illustrate* [А, 75] – тут для пояснення служать приклади. До шостої групи ми віднесли 13 одиниць із нашої вибірки: *calculate* [А, 20], *define* [А, 42], *describe* [А, 46], *experiment* [А, 65], *explain* [А, 66], *express* [А, 67], *identify* [А, 74], *illustrate* [А, 75], *indicate* [А, 78], *interpret* [А, 80], *restate* [А, 124], *see* [А, 129], *understand* [А, 145].

7. Ступінь адекватності дійсності розглянемо як технічну оцінку знання. До цієї групи ми віднесли 15 одиниць: *admit* [А, 4], *argue* [А, 13], *assume* [А, 17], *delude* [А, 44], *doubt* [А, 56], *dream* [А, 57], *guess* [А, 72], *idealize* [А, 73], *imagine* [А, 76], *presume* [А, 106], *pretend* [А, 107], *speculate* [А, 136], *speculate* [А, 136], *suppose* [А, 138], *suspect* [А, 139], *trust* [А, 144]. Тут виокремлюємо 3 підгрупи:

а) відповідність знання дійсності – об'єкт реальний, стовідсоткова впевненість: *argue* [А, 13], *trust* [А, 144] (2 одиниці);

б) невизначеність – об'єкт недостовірний *assume* [А, 17], *doubt* [А, 56], *guess* [А, 72] за відсутності інформації. Сюди ми віднесли також одиницю *suppose* [А, 138] із додатковим значенням наявності інформації, але її недостатньо для впевненості. До підгрупи у нашій роботі віднесено 7 одиниць: *admit* [А, 4], *assume* [А, 17], *doubt* [А, 56], *guess* [А, 72], *presume* [А, 106], *speculate* [А, 136], *suppose* [А, 138];

в) невідповідність знання дійсності – об'єкт нереальний. В одиницях *idealize* [А, 73] «уявляти або репрезентувати щось або когось як досконале або з кращого боку, ніж це є насправді» [А, 73], *imagine* [А, 76] «створювати образ або ідею в голові про те, як щось може виглядати» [А, 76] – суб'єкт створює неіснуючий об'єкт для себе; *delude* [А, 44] «змусити когось повірити, що щось не є правдою» – суб'єкт створює неіснуючий об'єкт для другого суб'єкта. До підгрупи ми віднесли також одиницю *suspect* [А, 139] зі значенням «вважати щось за правду, особливо недобре». У нашій роботі цю

підгрупу представляють 6 одиниць: *delude* [A, 44], *dream* [A, 57], *idealize* [A, 73], *imagine* [A, 76], *pretend* [A, 107], *suspect* [A, 139].

8. Оцінка. До групи було віднесено 20 одиниць із нашої класифікації: *adjudicate* [A, 3], *appear* [A, 7], *appraise* [A, 9], *approve* [A, 11], *arbitrate* [A, 12], *assess* [A, 16], *attack* [A, 18], *criticize* [A, 38], *decide* [A, 40], *disapprove* [A, 51], *estimate* [A, 60], *evaluate* [A, 61], *judge* [A, 83], *label* [A, 85], *name* [A, 98], *rate* [A, 110], *review* [A, 125], *score* [A, 128], *value* [A, 147], *view* [A, 148]. У цій категорії було виділено 3 підгрупи:

а) оцінювання – предикати ментального стану, які передбачають винесення оцінки: *adjudicate* [A, 3], *arbitrate* [A, 12]. Одиниці *assess* [A, 16], *decide* [A, 40], *judge* [A, 83] набувають додаткового значення ретельного обдумування перед прийняттям рішення. До цієї підгрупи ми віднесли 7 одиниць: *adjudicate* [A, 3], *arbitrate* [A, 12], *assess* [A, 16], *decide* [A, 40], *judge* [A, 83], *review* [A, 125], *score* [A, 128];

б) позитивна оцінка: *appraise* [A, 9], *estimate* [A, 60] – позначають якісну характеристику властивостей. Цікавою є одиниця *name* [A, 98] «давати комусь або чомусь певне ім'я» [A, 98], що є нейтральною, але ми відносимо її до даної підгрупи, розглядаючи її в опозиції до одиниці *label* [A, 98] «називати когось або щось несправедливо або неправильно» [A, 98]. До даної підгрупи було віднесено 9 одиниць із нашої вибірки: *appear* [A, 7], *appraise* [A, 9], *approve* [A, 11], *estimate* [A, 60], *evaluate* [A, 61], *name* [A, 98], *rate* [A, 110], *value* [A, 147], *view* [A, 148];

в) негативна оцінка: вже згадувана нами у порівняльному контексті одиниця *label* [A, 98], сюди ж ми віднесли одиниці на позначення несправедливої думки про когось або щось: *disapprove* [A, 51], *criticize* [A, 38]. Дану підгрупу складають 4 одиниці із нашої вибірки: *attack* [A, 18], *criticize* [A, 38], *disapprove* [A, 51], *label* [A, 85].

9. Часовий аспект. Дана категорія представлена у нашій роботі 7 одиницями: *contemplate* [A, 34], *expect* [A, 64], *mean* [A, 91], *plan* [A, 102],

predict [А, 104], *prepare* [А, 105], *recognize* [А, 114]. Тут ми виділяємо дві підгрупи, що стосуються часової направленості:

а) направленість у минуле – ретроспективний процес: *recognize* [А, 114] «знати, хто є хто, або що є що, тому що це бачили, чули, переживали або дізнавалися про це у минулому» [А, 114] (1 одиниця);

б) направленість у майбутнє – проспективний процес: *expect* [А, 64] «думати, що щось станеться, тому що так здається або це заплановано» [А, 64]; *contemplate* [А, 34] «думати про щось, що можна зробити в майбутньому» [А, 34]. До цієї підгрупи ми віднесли 6 одиниць.

У нашій роботі 150 предикатів ментального стану було проаналізовано на основі класифікації слів ментального поля, запропонованої В.Г. Гаком. У ході дослідження подану вище класифікацію було розширено ще двома групами. Так, у нашій роботі було виокремлено 9 груп елементів ментального поля: 1) ситуація ментального процесу; 2) пізнання; 3) збереження пізнаного; 4) застосування пізнаного; 5) співвіднесеність фактів за їх ознаками; 6) виявлення причинно-наслідкових зв'язків; 7) ступінь адекватності дійсності; 8) оцінка; 9) часовий аспект.

Дослідження елементів ментального поля на основі 150 предикатів ментального стану англійської мови привело до наступних висновків:

1) найчисельнішою виявилась група на позначення сектора поля Ситуація ментального процесу – 47 одиниць із 150;

2) сектор поля Пізнання представлений у нашій роботі 10 одиницями із 150;

3) сектор поля Збереження пізнаного – 7 одиниць із 150;

4) сектор поля Застосування пізнаного – 8 одиниць із 150;

5) сектор поля Співвіднесеність фактів за їх ознаками – 23 одиниці із 150;

6) сектор поля Виявлення причинно-наслідкових зв'язків – 13 одиниць із 150;

- 7) сектор поля Ступінь адекватності дійсності – 15 одиниць із 150;
- 8) сектор поля Оцінка – 20 одиниць із 150;
- 9) сектор поля Часовий аспект – 7 одиниць із 150;
- 10) найменш чисельними виявились групи сектора поля Збереження пізнаного (7 одиниць із 150) та сектора поля Часовий аспект (7 одиниць із 150).

3.3. Концептуальний розподіл предикатів ментального стану англійської мови

Longman Dictionary of Contemporary English фіксує 5 основних значень дієслова *think*, центра ментального поля. Виходячи з цих значень, ми виділили 5 концептів, пов'язаних із зазначеним поняттям.

Перше значення, зафіксоване у Longman Dictionary – *to have a particular opinion or to believe that something is true* «мати певну думку або вірити, що щось є правдою», пов'язуємо з концептом *ІСТИННІСТЬ*. У другому значенні дієслово *think* означає *to use your mind to solve something, decide something, imagine something* «використовувати мозок для вирішення чогось, вирішувати щось, уявляти щось», що дозволяє нам виокремити на цій основі концепт *ДУМКА*. Концепт *ІДЕЯ* пов'язаний із третім значенням – *to have words or ideas in your mind without telling them to anyone* «мати слова або ідеї в голові, нікому не висловлюючи їх». Наступний концепт – *ПАМ'ЯТЬ* і значення *to remember something* «пам'ятати щось». Останнім ми виділили концепт *ПЕРЕКОНАННЯ*, опираючись на п'яте значення – *to consider that someone or something is a particular thing or has a particular quality* «вважати, що хтось або щось є певною річчю або володіє певною властивістю» [100].

Таким чином, навколо центра ментального поля – предиката *think* ми виокремлюємо 5 концептів, із якими пов'язане це поняття:

- 1) *ІСТИННІСТЬ*;

- 2) *ДУМКА*;
- 3) *ІДЕЯ*;
- 4) *ПАМ'ЯТЬ*;
- 5) *ПЕРЕКОНАННЯ*.

Розподіл за концептами здійснювався на основі зробленої нами вибірки 150 предикатів ментального стану англійської мови. 62 одиниці із нашої вибірки було розподілено за виділеними нами концептими (Додаток В).

Так, до першої категорії, яку об'єднує концепт *ІСТИННІСТЬ*, ми віднесли 14 одиниць із 62. Предикати ментального стану, що увійшли до даної групи, ми умовно розподілили між двома підгрупами. До першої підгрупи увійшли 7 одиниць, які відрізняються між собою різним ступенем впевненості у істинності. Так, *guess* «to realize that something is true even though you do not know for certain» [A, 72] має значення «усвідомлювати, що щось є правдою, хоча й не знати напевне»; *admit* [A, 4] «to agree unwillingly that something is true or that someone else is right» означає «погоджуватися неохоче, що щось є правдою або, що хтось інший правий»; *assume* «to think that smth is true, although you have no proof» [A, 17] має значення «думати, що щось є істинним, не маючи доказів»; *suppose* «to think that smth is probably true, especially because of some information you have» [A, 138] означає «думати, що щось є ймовірно істинним, за наявності певної інформації»; *presume* «to be fairly sure of smth, especially because you have a good reason to think so, although you have no proof» [A, 106] має значення «бути досить впевненим у чомусь, маючи переконливу причину думати так, хоча не мати при цьому доказів»; *argue* «to state, giving clear reasons, that something is true» [A, 13] – «заявляти, що щось є істинним, подаючи ясні причини»; *trust* «to be sure that something is correct or right» [A, 144] – «бути впевненим, що щось є правильним або істинним». Виокремлені 7 одиниць на позначення концепту *ІСТИННІСТЬ* розташовані у зростаючій послідовності від одиниці, що виражає найменший ступінь впевненості у істинності до одиниці на

позначення найбільшого ступеня серед представлених у нашій роботі. Звідси робимо висновок, що *guess* [А, 72] має найменший ступінь істинності, а *trust* [А, 144] – найбільший серед вибраних нами одиниць.

Інші 7 одиниць, що належать до цієї групи, пов'язані з концептом *ІСТИННІСТЬ* віддаленістю від істинності. Так, *delude* «to make someone believe something that is not true» [А, 44] означає «змусити когось вірити, що щось не є істинним»; *doubt* «to think that smth may not be true or that it is unlikely» [А, 56] – «думати, що щось може бути неправдою, або що щось є маловірогідним»; *dream* «to think about smth that you would like to happen or have» [А, 57] означає «думати про щось, що хотілося б мати, або щоб щось сталося»; *idealize* «to imagine or represent something or someone as being perfect or better than they really are» [А, 73] має значення «уявляти або репрезентувати когось або щось як досконале, або краще, ніж це є насправді»; *imagine* «to form a picture or idea in your mind about what smth could be like» [А, 76] – «формувати в думках образ або ідею про те, як щось могло б виглядати»; *pretend* «to claim that something is true, when it is not» [А, 107] означає «стверджувати, що щось є правдою, коли це не так»; *suspect* «to think that smth is probably true, especially smth bad» [А, 139] має значення «думати, що щось є напевне правда, особливо щось погане».

До другої групи, яку об'єднує концепт *ДУМКА*, увійшло 24 одиниці. У цій категорії ми також умовно виділили 2 підгрупи: 1) процес формування думки; 2) факт існування думки.

До підгрупи, яка позначає процес формування думки, ми віднесли 12 одиниць: *cogitate* «to think carefully and seriously about something» [А, 24] – «ретельно і серйозно обдумувати щось»; *concentrate* «to think very carefully about something that you are doing» [А, 29] – «дуже уважно думати про виконувану в цей час роботу»; *confuse* «to think wrongly that a person or thing is someone or something else» [А, 31] – «помилково думати, що особа або річ є кимось або чимось іншим»; *debate* «to consider something carefully before

making a decision» [A, 39] – «зосереджено обдумувати щось перед прийняттям рішення»; *deliberate* «to think about something very carefully» [A, 43] – «дуже ретельно обдумувати щось»; *discuss* «to talk about something with another person or a group in order to exchange ideas or decide something» [A, 53] – «розмовляти про щось з іншою особою або групою осіб з метою обміну думками або вирішення чогось»; *figure* «to develop a particular opinion about a situation after considering it carefully» [A, 69] – «розвивати певну думку про ситуацію, ретельно обдумавши її»; *meditate* «to think seriously and deeply about something» [A, 92] – «серйозно та глибоко обдумувати щось»; *mull* «to think about a problem, plan etc for a long time before making a decision» [A, 96] – «довго думати про проблему, план і т.ін. перед тим, як прийняти рішення»; *muse* «to think about something for a long time» [A, 97] – «думати про щось тривалий час»; *reflect* «to think carefully about something, or to say something that you have been thinking about» [A, 116] – «зосереджено думати про щось, або говорити щось, про що думали»; *ruminate* «to think carefully and deeply about something» [A, 126] – «зосереджено та глибоко обдумувати щось».

До підгрупи на позначення факту існування думки ми віднесли 12 одиниць: *agree* «to have or express the same opinion about something as someone else» [A, 5] – «мати або виражати таку ж саму думку про щось, як хтось інший»; *believe* «to have a particular opinion» [A, 19] – «мати певну думку»; *consider* «to have an opinion about smbd or smth after thinking carefully about them» [A, 32] – «мати думку про когось або щось, ретельно попередньо це обдумавши»; *count* «to consider someone or something in a particular way» [A, 36] – «думати про когось або щось певним чином»; *disagree* «to have or express a different opinion from someone else» [A, 50] – «мати або виражати думку, відмінну від чиеїсь»; *dislike* «to think someone or something is unpleasant and not like them» [A, 54] – «думати, що хтось або щось є неприємним і не любити це»; *exclude* «to decide that something is not a possibility» [A, 63] – «вирішувати, що щось не є можливим»; *feel* «to have a

strong opinion, but one which is based on your feelings rather than on facts» [A, 68] – «мати сильне переконання, яке базується більше на відчуттях, ніж на фактах»; *like* «to think that something is nice or good» [A, 87] – «думати, що щось є гарним або хорошим»; *mind* «if you do not mind what someone does or what happens, you do not have a strong opinion about it» [A, 94] – «якщо хтось не рахується з тим, що робить хтось інший, або з тим, що відбувається – це означає, що він не думає про це»; *reckon* «to think that someone or something is a particular kind of person or thing» [A, 113] – «думати, що хтось або щось є певною особою або річчю»; *regard* «to think that smbd or smth is a particular kind of person or thing» [A, 117] – «думати, що хтось або щось є конкретною особою або річчю».

Концепт *ІДЕЯ* представлений у нашій роботі 9 одиницями. Так, сюди увійшли: *conceive* «to think of a new idea, plan, or piece of work and develop it in your mind, until it is ready to be used, made etc» [A, 28] – «думати про нову ідею, план, частину роботи і розвивати цю думку, не висловлюючи її, поки вона не буде готова до втілення»; *create* «to invent or design something» [A, 37] – «винаходити або створювати щось»; *intend* «to have something in your mind as a plan or purpose» [A, 79] – «мати в думках план або мету»; *invent* «to make, design, or think of a new type of thing» [A, 81] – «робити, створювати або думати про новий тип чогось»; *propose* «to suggest something as a plan or course of action» [A, 108] – «пропонувати щось, таке як план або хід дій»; *resolve* «to find a satisfactory way of dealing with a problem or difficulty» [A, 123] – «знайти задовільний спосіб вирішення проблеми або вихід зі складної ситуації»; *sketch* «to describe something in a general way, giving the basic ideas» [A, 133] – «описувати щось узагальнено, подаючи основні ідеї»; *support* «to say that you agree with an idea, group, or person, and usually to help them because you want them to succeed» [A, 137] – «погоджуватися з ідеєю, групою або особою, звичайно з метою допомогти їм досягти успіху»; *write* «to produce a

new book, article, poem etc» [A, 150] – «створювати нову книгу, статтю, поезію, тощо».

До групи на позначення концепту *ПАМ'ЯТЬ* було віднесено 5 одиниць із нашої вибірки: *forget* «to not remember facts, information, or people or things from the past» [A, 70] – «не пам'ятати фактів, інформації, людей або речей з минулого»; *memorize* «to learn numbers or words so well that you can remember them exactly» [A, 93] – «вчити числа або слова так добре, щоб їх можна було точно згадати»; *recall* «to deliberately remember a particular fact, event, or situation from the past in order to tell someone about it, especially in a law court or other official situation» [A, 112] – «точно пам'ятати певний факт, подію або ситуацію з минулого з метою розказати комусь про це, особливо в суді або в іншій офіційній ситуації»; *recollect* «to be able to remember smth, especially by deliberately trying to remember» [A, 115] – «могти згадати щось, особливо докладаючи для цього зусиль»; *remember* «to bring information or facts that you know into your mind» [A, 119] – «переносити інформацію або відомі факти в пам'ять».

На позначення концепту *ПЕРЕКОНАННЯ* у нашій роботі було виокремлено 10 одиниць. До цієї групи ми віднесли такі одиниці, які виражають переконання мовця у тому, що хтось або щось є певною особою або річчю, або йому характерна певна властивість: *appear* «used to say how something seems, especially from what you know about it or from what you can see» [A, 7] – «кажуть про те, яким щось здається, з того, що відомо про це, або, що можна побачити»; *appraise* «to officially judge how successful, effective, or valuable something is» [A, 9] – «офіційно висловлювати думку наскільки успішним, ефективним або цінним є щось»; *approve* «to think that someone or something is good, right, or suitable» [A, 11] – «думати, що хтось або щось є хорошим, правильним або придатним»; *disapprove* «to think that someone or their behaviour, ideas etc are bad or wrong» [A, 51] – «думати, що хтось або їх поведінка, ідеї є поганими або неправильними»; *estimate* «to try

to judge the value, size, speed, cost etc of something, without calculating it exactly» [A, 60] – «намагатися оцінити цінність, розмір, швидкість, вартість чогось, точно не підраховуючи»; *evaluate* «to judge how good, useful, or successful something is» [A, 61] – «оцінювати, наскільки щось є хорошим, корисним або успішним»; *judge* «to form or give an opinion about smbd or smth after thinking carefully about all the information you know about them» [A, 83] – «формувати або висловлювати думку про когось або щось, добре обдумавши, на основі всієї відомої про це інформації»; *label* «to use a word or phrase to describe someone or something, but often unfairly or incorrectly» [A, 85] – «використовувати слово або словосполучення для опису когось або чогось, часто несправедливо або неправильно»; *value* «to think that someone or something is important» [A, 147] – «думати, що хтось або щось є важливим»; *view* «to think about something or someone in a particular way» [A, 148] – «думати про когось або щось певним чином».

Проведене нами дослідження над предикатами ментального стану, згрупованими навколо центра ментального поля, предиката *think*, привело до наступних висновків:

1) було виокремлено 5 концептів, із якими пов'язане поняття *think*: **ІСТИННІСТЬ, ДУМКА, ІДЕЯ, ПАМ'ЯТЬ, ПЕРЕКОНАННЯ;**

2) 62 одиниці із 150 досліджуваних у нашій роботі було розподілено у 5 групах за виділеними концептумами;

3) до групи на позначення концепту **ІСТИННІСТЬ** було віднесено 14 одиниць – 23% із загальної кількості – 62 одиниць;

4) до групи на позначення концепту **ДУМКА** було віднесено 24 одиниць – 39% із загальної кількості – 62 одиниць;

5) до групи на позначення концепту **ІДЕЯ** було віднесено 9 одиниць – 14% із загальної кількості – 62 одиниць;

6) до групи на позначення концепту **ПАМ'ЯТЬ** було віднесено 5 одиниць – 8% із загальної кількості – 62 одиниць;

7) до групи на позначення концепту *ПЕРЕКОНАННЯ* було віднесено 10 одиниць – 16% із загальної кількості – 62 одиниць;

8) найбільша кількість одиниць, предикатів ментального стану (24 одиниці), була віднесена до групи на позначення концепту *ДУМКА* – 39%;

9) найменша кількість одиниць, предикатів ментального стану (5 одиниць), була віднесена до групи на позначення концепту *ПАМ'ЯТЬ* – 8%.

Висновки до розділу 3

Усі лексичні одиниці, що співвідносяться з поняттям «мислити», утворюють ментальне поле.

Дієслова, що належать до типу ментальних предикатів, представляють собою досить неоднорідний клас. Вони можуть позначати той чи інший ментальний стан, мисленнєву діяльність, звичайно направлену на отримання знання, або ж вказувати на виникнення певного ментального стану в результаті попередньої діяльності або раптового прояснення.

Ментальне поле являє собою нечітко окреслене поле, однак його ядро досить чітко окреслене. Внаслідок цього воно може бути представлено в плані радіальної типології, за якої в центрі поля знаходиться найбільш репрезентативний елемент, якому протиставлені інші елементи поля на основі різних ознак основного явища.

У центрі ментального поля в англійській мові знаходиться дієслово *think* [А, 143], у якого виділяють наступні значення: 1) мати певну думку або вірити, що щось є правдою; 2) використовувати мозок для вирішення чогось, вирішувати щось, уявляти щось; 3) мати слова або ідеї в голові, нікому не висловлюючи їх; 4) пам'ятати щось; 5) вважати, що хтось або щось є певною річчю або володіє певною властивістю [100].

Інші елементи ментального поля протиставлені центральному елементу *think* на основі різних ознак основного явища. Кожна опозиція формує певний сектор поля.

У нашій роботі було виокремлено 9 груп елементів ментального поля на основі класифікації слів ментального поля, запропонованої В.Г. Гаком: 1) ситуація ментального процесу; 2) пізнання; 3) збереження пізнаного; 4) застосування пізнаного; 5) співвіднесеність фактів за їх ознаками; 6) виявлення причинно-наслідкових зв'язків; 7) ступінь адекватності дійсності; 8) оцінка; 9) часовий аспект.

Дослідження елементів ментального поля на основі 150 предикатів ментального стану англійської мови, дібраних методом суцільної вибірки, привело до наступних висновків: найчисельнішою виявилась група на позначення сектора поля Ситуація ментального процесу – 47 одиниць із 150, а найменш чисельними виявились групи сектора поля Збереження пізнаного (7 одиниць із 150) та сектора поля Часовий аспект (7 одиниць із 150). Сектор поля Пізнання представлений у нашій роботі 10 одиницями із 150; сектор поля Збереження пізнаного – 7 одиниць із 150; сектор поля Застосування пізнаного – 8 одиниць із 150; сектор поля Співвіднесеність фактів за їх ознаками – 23 одиниці із 150; сектор поля Виявлення причинно-наслідкових зв'язків – 13 одиниць із 150; сектор поля Ступінь адекватності дійсності – 15 одиниць із 150; сектор поля Оцінка – 20 одиниць із 150; сектор поля Часовий аспект – 7 одиниць із 150.

Виходячи з 5 основних значень дієслова *think*, центра ментального поля, які фіксує Longman Dictionary of Contemporary English, ми виділили 5 концептів, пов'язаних із цим поняттям: *ІСТИННІСТЬ*, *ДУМКА*, *ІДЕЯ*, *ПАМ'ЯТЬ*, *ПЕРЕКОНАННЯ*.

62 одиниці із нашої вибірки 150 предикатів ментального стану англійської мови було розподілено за виділеними нами концептумами.

Дослідження над предикатами ментального стану, згрупованими навколо центра ментального поля, предиката *think*, привело до наступних висновків: до групи на позначення концепту *ІСТИННІСТЬ* було віднесено 14 одиниць – 23% із загальної кількості – 62 одиниць; до групи на позначення концепту *ДУМКА* було віднесено 24 одиниці – 39% із загальної кількості – 62 одиниць; до групи на позначення концепту *ІДЕЯ* було віднесено 9 одиниць – 14% із загальної кількості – 62 одиниць; до групи на позначення концепту *ПАМ'ЯТЬ* було віднесено 5 одиниць – 8% із загальної кількості – 62 одиниць; до групи на позначення концепту *ПЕРЕКОНАННЯ* було віднесено 10 одиниць – 16% із загальної кількості – 62 одиниць. Найбільша кількість

одиниць, предикатів ментального стану (24 одиниці), була віднесена до групи на позначення концепту *ДУМКА* – 39%, а найменша кількість одиниць, предикатів ментального стану (5 одиниць), була віднесена до групи на позначення концепту *ПАМ'ЯТЬ* – 8%.

ВИСНОВКИ

Стан розроблення проблем, пов'язаних із аналізом концептів в сучасному мовознавстві, засвідчує виразну тенденцію до переходу від лексико-структурних методів пізнання мови до когнітивних. Такий підхід декларує необхідність і доцільність розглядати концепт як ключове поняття когнітивної лінгвістики. З цієї перспективи основна мета роботи передбачала з'ясування характеру кодування і способів розподілу інформації в семантиці предикатів ментального стану людини на матеріалі англійської мови.

У результаті дослідження ми дійшли таких висновків:

- концепт – це дискретне ментальне утворення, яке є базовою одиницею мисленнєвого коду людини, має відносно впорядковану внутрішню структуру і являє собою результат пізнавальної (когнітивної) діяльності особистості та суспільства, що несе комплексну, енциклопедичну інформацію про відображуваний предмет або явище, про інтерпретацію інформації суспільною свідомістю і відношення суспільної свідомості до даного явища чи предмета;

- всі лексичні одиниці, що співвідносяться з поняттям «мислити», утворюють ментальне поле.

- у центрі ментального поля в англійській мові знаходиться дієслово *think*.

Виокремлено 9 груп елементів ментального поля на основі класифікації слів ментального поля: 1) ситуація ментального процесу; 2) пізнання; 3) збереження пізнаного; 4) застосування пізнаного; 5) співвіднесеність фактів за їх ознаками; 6) виявлення причинно-наслідкових зв'язків; 7) ступінь адекватності дійсності; 8) оцінка; 9) часовий аспект.

Найчисельнішою є група на позначення сектора поля Ситуація ментального процесу – 47 одиниць із 150, найменш чисельними є групи

сектора поля Збереження пізнаного (7 одиниць із 150) та сектора поля Часовий аспект (7 одиниць із 150);

Встановлено, що у центрі ментального поля в англійській мові знаходиться дієслово *think*. Дієслово покриває обсяг п'яти концептів, які формують основу ментального простору представників англomовної спільноти – 1) *ІСТИННІСТЬ*; 2) *ДУМКА*; 3) *ІДЕЯ*; 4) *ПАМ'ЯТЬ*; 5) *ПЕРЕКОНАННЯ*.

Найбільша кількість одиниць, предикатів ментального стану (24 одиниці), належить до групи на позначення концепту *ДУМКА* – 39%, а найменша кількість одиниць, предикатів ментального стану (5 одиниць) – до групи на позначення концепту *ПАМ'ЯТЬ* – 8%.

Відтворення специфіки національно-мовної картини світу визначає доцільність подальших досліджень особливостей мовної концептуалізації ментального простору людини у порівняльно-історичному та типологічному аспектах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики. М.: Гнозис, 2005. 326 с.
2. Алисова Т.Б. Опыт семантико-грамматической классификации простых предложений. *Вопросы языкознания*. Вып. 2. М., 1970. С. 97–98.
3. Аллагулова Г.Р. Предикаты знания в русском, английском и французском языках (Их семантика и функционирование). Дис. ... канд. филол. наук. Уфа, 2004. 216 с.
4. Алпатов В. М. «Грамматика Пор-Рояля» и современная лингвистика (К выходу в свет русских изданий). *Вопросы языкознания*. 1992. № 2. С. 57–68.
5. Алпатов В. М. История лингвистических учений. Изд. 3-е, испр. и доп. М.: Языки славянской культуры, 2001. 368 с. (Studia Philologica).
6. Ананьев Б. Г. Теория ощущений. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1961. 454 с.
7. Апресян В. Ю., Апресян Ю. Д. Метафора в семантическом представлении эмоций. *Вопросы языкознания*. 1993. № 3. С. 27–35.
8. Апресян Ю. Д. Идеи и методы современной структурной лингвистики (краткий очерк). М.: Просвещение, 1966. 305 с.
9. Апресян Ю. Д. Лексикографическая концепция Нового большого англо-русского словаря. *Новый большой англо-русский словарь: В 3 т.* М.: Русский язык, 1993. Т. 1. С. 6–17.
10. Апресян Ю. Д. О регулярной многозначности. *Известия Академии наук СССР. Серия литературы и языка*. М.: Наука, 1971. Т. XXX. Вып. 6. С. 509–523.
11. Апресян Ю. Д. О языке для описания значений слов. *Известия Академии наук СССР. Серия литературы и языка*. М.: Наука, 1969. Т. XXVIII. Вып. 5. С. 415–428.

12. Апресян Ю. Д. Типы коммуникативной информации для толкового словаря. *Язык: система и функционирование*: сб. науч. трудов / Отв. ред. Ю. Н. Караулов. М.: Наука, 1988. С. 10–22.
13. Апресян Ю.Д. Проблема фактивности: *знать* и его синонимы. *Вопросы языкознания*. Вып. 4. М., 1995. С. 43–63.
14. Апресян Ю.Д. Синонимия ментальных предикатов: группа *считать*. *Логический анализ языка: Ментальные действия*. М.: Наука, 1993. С. 7–22.
15. Апресян Ю.Д. Системообразующие смыслы «*знать*» и «*считать*» в русском языке. *Русский язык в научном освещении*. Вып. 1. М., 2001. С. 5–26.
16. Арват Н.Н. Компонентный анализ семантической структуры простого предложения: текст лекций. Черновцы: Черновицкий ун-т, 1976. 68 с.
17. Аскольдов С.А. Концепт и слово. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология*. М., 1980. С. 70–85.
18. Балашова Е.Ю. Концепты любовь и ненависть в русском и американском языковых сознаниях. Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Саратов, 2004. 24 с.
19. Баранов А.Н. Постулаты когнитивной лингвистики. *Изв. РАН-СЛЯ*. Вып. 1. М., 1997. С. 11–21.
20. Боговик О.А. Семантична класифікація предикатів. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Apsf_lil/2009_22/bogovik.pdf.
21. Бодуэн де Куртэне И.А. Избранные труды по общему языкознанию в 2 т. Т.1. М.: Изд-во Академии Наук СССР, 1963. 384 с.
22. Болдырев Н.Н. Концептуальное пространство когнитивной лингвистики. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Вып. 1. М., 2004. С. 18–36.
23. Болдырев Н.Н. Функциональная категоризация английского глагола. Изд. 2-е. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 144 с.

24. Бугорская Н.В. Антропоцентризм как категория современного языкознания. *Вопросы психолингвистики*. Вып. 2. М., 2004. С. 18–25.
25. Булыгина Т.В., Шмелёв А.Д. К вопросу о косвенных вопросах. *Пропозициональные предикаты в логическом и лингвистическом аспекте. Тезисы докладов рабочего совещания*. М.: Наука, 1987. С. 27–29.
26. Булыгина Т.В., Шмелев А.Д. Ментальные предикаты в аспекте аспектологии. *Логический анализ языка. Проблемы интенциональных и прагматических контекстов*. М.: Наука, 1989. С. 31–54.
27. Буторин С.С. О номинализации семантических предикатов в кетском языке. *Сибирский лингвистический семинар*. Вып. 1. Новосибирск, 2002.
28. Вартамян И.А. Нейрофизиологические основы речевой деятельности. *Механизмы деятельности мозга*. Л.: Наука, 1988. С. 608–666.
29. Васильев Л.М. Семантика русского глагола. М.: Высшая школа, 1981. 184 с.
30. Васильев Л.М. Системный семантический словарь русского языка. *Предикатная лексика*. Уфа: Восточный университет, 2000. 200 с.
31. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1996. 416 с.
32. Винник Д.В. Качественные и интенциональные ментальные состояния. Проблема редукции. *Вестник Томского государственного университета: Философия. Социология. Политология*. Вып. 4 (12). Томск, 2010. С. 15–29.
33. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. К.: Наук. думка, 1992. 220 с.
34. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт. М.: ИТДГК Гнозис, 2004. 236 с.
35. Выготский Л.С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. М.: Лабиринт, 1999. С. 275–277.

36. Гак В.Г. Пространство мысли (Опыт систематизации слов ментального поля). *Логический анализ языка. Ментальные действия*. М.: Наука, 1993. С. 22–29.
37. Гуйванюк Н.В. Типологія наукових підходів до вивчення предикації. *Мовознавство*. Вип. 4/5. К.: Академперіодика НАН України, 2008. С. 55–63.
38. Дмитриева Н.Ю. Общая психология. Конспект лекций. М.: Эксмо, 2007. 128 с.
39. Дмитриевская М.А. Знание и мнение: образ мира, образ человека. *Логический анализ языка. Знание и мнение*. М., 1988. С. 6–18.
40. Залевская А.А. Концепт как достояние индивида. *Слово. Текст. Избранные труды*. М., 2005. С. 234–244.
41. Залевская А.А. Психолінгвістический подход к проблеме концепту. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики*. Воронеж, 2001. С. 39.
42. Зализняк А. Считать и думать: два вида мнения. *Логический анализ языка: Культурные концепты*. М.: Наука, 1991. С. 187–194.
43. Зусман В.Г. Концепт в системе гуманитарного знания: Понятие и концепт. *Вопросы литературы*. Вып. 2. М., 2003. С. 35–44.
44. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. М.: Гнозис, 2004. 390 с.
45. Карнап Р. Значение и необходимость. Исследование по семантике и модальной логике. М.: Изд. Иностранной литературы, 1959. 384 с.
46. Кобозева И.М. Отрицание в предложениях с предикатами восприятия, мнения и знания. *Логический анализ языка. Избранное. 1988 – 1995* / Ред. кол.: Арутюнова Н.Д., Спиридонова Н.Ф. М.: Индрик, 2003. С. 56–67.
47. Колесов В.В. Язык и ментальность. СПб.: Петербургское Востоковедение, 2004. 240 с.

48. Кондаков Н.И. Логический словарь. М.: Наука, 1971. С. 413.
49. Кравець О.П. Концептуалізація і мовна картина світу. Режим доступу: <http://naub.org.ua/?p=1106>.
50. Красных В.В. Свой среди чужих: миф или реальность. М.: Гнозис, 2003. 375 с.
51. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина. М.: Изд-во филол. фак. МГУ, 1996. 245 с.
52. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика – психология – когнитивная наука. *Вопросы языкознания*. Вып. 4. 1994. С. 26–34.
53. Кубрякова Е.С. Об установках когнитивной науки и актуальных проблемах когнитивной лингвистики. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Вып. 1. 2004. С. 6–17.
54. Кубрякова Е.С. Язык пространства и пространство языка (к постановке проблемы). *Изв. РАН – СЛЯ*. Вып. 3. 1997. С. 22–31.
55. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З. К проблеме ментальных репрезентаций. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Вып. 4. 2007. С. 8–16.
56. Кузлякин С.В. Проблема создания концептуальной модели в лингвистических исследованиях. *Русистика и современность. Лингвокультурология и межкультурная коммуникация*. Т. 1. СПб., 2005. С. 136–141.
57. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. М.: Советская энциклопедия, 1990. 688 с.
58. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка. *Изв. РАН–СЛЯ*. Вып. 1. 1993. С. 3–9.
59. Логический анализ языка. Знание и мнение: [сб. статей] / АН СССР, Ин-т языкознания: Отв. ред. Н.Д. Арутюнова. М.: Наука, 1988. 125 с.

60. Ляпин С.Х. Концептология: к становлению подхода. *Концепты. Научные труды Центроконцепту*. Вып. 1. 1977. С. 11–35.
61. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2005. 448 с.
62. Падучева Е.В. Выводима ли способность подчинять косвенный вопрос из семантики слова? *Логический анализ языка. Знание и мнение*. М.: Наука, 1988. С. 33–46.
63. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении. М.: Учпедгиз, 1956. 511 с.
64. Пименова М.В. Предисловие. *Введение в когнитивную лингвистику* / Под ред. М.В. Пименовой. Вып. 4. 2004. 208 с.
65. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. Учебное издание. М.: Восток-Запад, 2007. 315 с.
66. Попова З.Д., Стернин И.А. Язык и национальная картина мира. Воронеж: Истоки, 2002. 59 с.
67. Попова З.Д., Стернин И.А., Карасик В.И., Кретов А.А., Борискина О.О., Пименов Е.А., Пименова М.В. Введение в когнитивную лингвистику / Под ред. М.В. Пименовой. Кемерово, 2004. 209 с.
68. Потапчук С.С. Семантико-когнітивна структура концепту «чистий» в англійській та українській мовах: Автореф. дис... канд. філолог. наук: 10.02.17 / Рівненський інститут слов'язнавства. К., 2008.
69. Прокопов В.В. Основные лексико-семантические типы русских глаголов. Самарканд, 1945. 68 с.
70. Рахилина Е.В. Когнитивная семантика: история, персоналии, идеи, результаты. *Семиотика и информатика*. Вып. 36. 1998. С. 274–323.
71. Рахилина Е.В. О тенденциях в развитии когнитивной семантики. *Изв. РАН–СЛЯ*. Вып. 3. 2000. С. 3–15.

72. Ребеко Т.А. Ментальная репрезентация. Режим доступа: http://epistemology_of_science.academic.ru/410/ментальная_репрезентация#sel.
73. Селиверстова О.Н. Второй вариант классификационной сетки и описание некоторых предикатных типов русского языка. *Семантические типы предикатов*. М.: Наука, 1982. С. 86–157.
74. Симахина И.А. Поле глаголов ментальной сферы, актуализирующих внутреннюю речь. Режим доступа: <http://e-lib.gasu.ru/vmu /arhive/2004 /01/39.shtml>.
75. Смирнова Е.Д. Парадоксы и мышление. *Логический анализ языка. Избранное. 1988–1995* / Ред. кол.: Арутюнова Н.Д., Спиридонова Н.Ф. М.: Индрик, 2003. С. 468–477.
76. Смирнова Е.Д. Интенционал. *Новая философская энциклопедия: В 4 тт. / Под редакцией В.С. Стёпина*. М.: Мысль, 2001. Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/encphilosophy/8405/ИНТЕНСИОНАЛ>.
77. Соломоник А. Семиотика и лингвистика. М.: Молодая гвардия, 1995. 352 с.
78. Степанов Ю.С. Имена. Предикаты. Предложения. Семиологическая грамматика. М.: Наука, 1981. 360 с.
79. Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры. М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. 824 с.
80. Степанов Ю.С. Семантика русского языка. Режим доступа: <http://masters.donntu.edu.ua/2012/iii/gnitko/library/article3.html>.
81. Сусов И.П. Введение в теоретическое языкознание. *Пропозициональная структура предложения*. Режим доступа: http://homepages.tversu.ru/~ips/5_02.htm.
82. Туровский В. Память в наивной картине мира: забыть, вспомнить, помнить. *Логический анализ языка. Избранное. 1988–1995* / Ред. кол.: Арутюнова Н.Д., Спиридонова Н.Ф. М.: Индрик, 2003. С. 345–349.

83. Фреге Г. Смысл и денотат. *Семиотика и информатика*. Вып. 35. М., 1997. С. 358–379.
84. Чейф У. Значение и структура языка. М.: Прогресс, 1975. 482 с.
85. Шатуновский И.Б. Семантика предложения и нерелевантные слова. М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. 400 с.
86. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. К.: Академія, 2004. 406 с.
87. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. Л.: Наука, 1974. 428 с.
88. Chomsky N. Rules and representations. New York: Columbia University Press, 1980. 299 p.
89. Lyons J. Semantics and Grammar. *Semantics*. Cambridge: Cambridge university press. Vol. 2. 1979. P. 597.
90. Thagard P. Mind. Introduction to Cognitive Science. Cambridge (Mass.): MIT, 1996. 217 p.
91. Vendler Z. Verbs and Times. Fact and Events. *Linguistics in philosophy*. Ithaca, New York, 1967. P. 95–147.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

92. **АУС**: Англо-український словник: У 2 т. Близько 120 000 слів / Склав М.І. Балла. К.: Освіта, 1996. Т. 1. 1996. 752 с.
93. **БПС**: Большой психологический словарь / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. Изд. 3-е. М.: Прайм-Еврознак, 2003. 672 с.
94. **ВІКІПЕДІЯ**: Вікіпедія [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://uk.wikipedia.org>
95. **ЕСУМ**: Етимологічний словник української мови: В 7 т. / [За ред. О. С. Мельничука]. К.: Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.
96. **КПС**: Краткий психологический словарь / [Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. М.: Политиздат, 1985. 431 с.

97. **НОСС**: Новый объяснительный словарь синонимов русского языка / [Под общ. рук. акад. Ю. Д. Апресяна]. Изд. 2-е, испр. и доп. М.: Языки славянской культуры, 2003. 1488 с.
98. **НФЭ**: Новая философская энциклопедия: В 4 т. / Ин-т философии РАН; Нац. общ.-науч. фонд; Научно-ред. совет: В. С. Степин, А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин, А. П. Огурцов. Изд. 2-е, испр. и доп. М.: Мысль, 2010. Т. 1. 744 с.; Т. 2. 634 с.; Т. 3. 692 с.; Т. 4. 736 с.
99. **СУМ**: Словник української мови: В 11 т. / [За ред. І. К. Білодіда]. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 1–11.
100. **LDCE**: Longman Dictionary of Contemporary English. Режим доступу: <http://www.longmandictionariesonline.com/>
101. **NLWEDEL**: The New Lexicon Webster's Encyclopedic Dictionary of the English Language. New York: Lexicon Publications, Inc., 1988. 1149 p.
102. **OALDCE**: Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English: In 2 vol. / [Ed. by A. S. Hornby with A. P. Cowie]. Special ed. for the USSR. М.: Russian Language Publ., & Oxford: Oxford Univ. Press, 1982. Vol. 1. A–L. 544 p.

**МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ
ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ МЕНТАЛЬНИХ ПРЕДИКАТІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)**

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ЛІНГВІСТИКА МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ: 150 ПРЕДИКАТІВ МЕНТАЛЬНОГО СТАНУ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ КОРЕЛЯТИ ДІЄСЛОВА *THINK*

1. ACCCEPT

to decide that there is nothing you can do to change a difficult and unpleasant situation or fact and continue with your normal life

He's not going to change, and you just have to accept it. [A, 1]

2. ACTUALIZE

to make a plan or wish become true

Mistakes are a necessary part of actualizing your vision. [A, 2]

3. ADJUDICATE

to officially decide who is right in a disagreement and decide what should be done

The Dean adjudicates any faculty disputes. [A, 3]

4. ADMIT

to agree unwillingly that something is true or that someone else is right

'Okay, so maybe I was a little bit scared,' Jenny admitted. [A, 4]

5. AGREE

to have or express the same opinion about something as someone else

Teenagers and their parents rarely agree. [A, 5]

6. ANALYZE

to examine or think about something carefully, in order to understand it

She still needs to analyse the data. [A, 6]

7. APPEAR

used to say how something seems, especially from what you know about it or from what you can see

Police say there appear to be signs of a break-in. [A, 7]

8. APPLY

to use something such as a method, idea, or law in a particular situation, activity, or process

These ideas are often difficult to apply in practice. [A, 8]

9. APPRAISE

to officially judge how successful, effective, or valuable something is

Greenpeace has been invited to appraise the environmental costs of such an operation. [A, 9]

10. APPRECIATE

to understand how serious or important a situation or problem is or what someone's feelings are

He did not fully appreciate the significance of signing the contract. [A, 10]

11. APPROVE

to think that someone or something is good, right, or suitable

Catherine's parents now approve of her marriage. [A, 11]

12. ARBITRATE

to officially judge how an argument between two opposing groups or organizations can be settled

As president of the European Council he arbitrated in an argument over cereal prices. [A, 12]

13. ARGUE

to state, giving clear reasons, that something is true

Croft argued that a date should be set for the withdrawal of troops. [A, 13]

14. ARRANGE

to organize or make plans for something such as a meeting, party, or trip

Contact your local branch to arrange an appointment. [A, 14]

15. ASSEMBLE

if you assemble a large number of people or things, or if they assemble, they are gathered together in one place, often for a particular purpose

She had assembled a collection of her favourite songs. [A, 15]

16. ASSESS

to make a judgment about a person or situation after thinking carefully about it

Many of the adults were assessed as having learning difficulties. [A, 16]

17. ASSUME

to think that smth is true, although you have no proof

You shouldn't just assume things without getting all the facts. [A, 17]

18. ATTACK

to criticize someone or something very strongly

Last year Dr Travis publicly attacked the idea that abortion should be available on demand. [A, 18]

19. BELIEVE

to have a particular opinion

We believe human rights are more important than economic considerations. [A, 19]

20. CALCULATE

to guess something using as many facts as you can find

Researchers calculated that this group was at a higher risk of heart disease. [A, 20]

21. CATEGORIZE

to decide which group smth should belong to, when there is a clear system of separate groups

Communication involves a variety of behaviors which are difficult to categorize. [A, 21]

22. CHOOSE

to decide which one of a number of things or people you want

It took us ages to choose a new carpet. [A, 22]

23. CLASSIFY

to decide what group something belongs to

In law, beer is classified as a food product. [A, 23]

24. COGITATE

to think carefully and seriously about something

Archimedes stroked his beard and retired to cogitate. [A, 24]

25. COLLECT

to get things of the same type from different places and bring them together

The company collects information about consumer trends. [A, 25]

26. COMPARE

to examine or judge two or more things in order to show how they are similar to or different from each other

The report compares the different types of home computer available. [A, 26]

27. COMPOSE

to form from a number of substances, parts, or people

The legal system is composed of people, and people make mistakes. [A, 27]

28. CONCEIVE

to think of a new idea, plan, or piece of work and develop it in your mind, until it is ready to be used, made etc

The painting is beautifully conceived in every way – composition, colour and texture. [A, 28]

29. CONCENTRATE

to think very carefully about something that you are doing

Now please concentrate. [A, 29]

30. CONCERN

to become involved in something because you are interested in it or because it worries you

He told them not to concern themselves about him. [A, 30]

31. CONFUSE

to think wrongly that a person or thing is someone or something else

I always confuse you with your sister - you look so alike. [A, 31]

32. CONSIDER

to have an opinion about smbd or smth after thinking carefully about them

We do not consider this film suitable for young children. [A, 32]

33. CONSTRUCT

to form something such as a sentence, argument, or system by joining words, ideas etc together

Boyce has constructed a new theory of management. [A, 33]

34. CONTEMPLATE

to think about something that you might do in the future

He had even contemplated suicide. [A, 34]

35. CONTRAST

to compare two things, ideas, people etc to show how different they are from each other

In another passage, Melville again contrasts the land with the sea. [A, 35]

36. COUNT

to consider someone or something in a particular way

You should count yourself lucky that you weren't hurt. [A, 36]

37. CREATE

to invent or design something

Philip Glass created a new kind of music. [A, 37]

38. CRITISIZE

to form an opinion about someone, especially in an unfair or criticizing way

Ron does nothing but criticize and complain all the time. [A, 38]

39. DEBATE

to consider something carefully before making a decision

I debated with myself whether I should tell anyone. [A, 39]

40. DECIDE

to make a choice or judgment about something, especially after considering all the possibilities or arguments

Has anything been decided yet? [A, 40]

41. DEFEND

to use arguments to protect something or someone from criticism, or to prove that something is right

She was always defending her husband in front of their daughter. [A, 41]

42. DEFINE

to explain exactly the meaning of a particular word or idea

I'll now try to define the term 'popular culture'. [A, 42]

43. DELIBERATE

to think about something very carefully

The jury deliberated for four days before acquitting him. [A, 43]

44. DELUDE

to make someone believe something that is not true

I was angry with him for trying to delude me. [A, 44]

45. DEMONSTRATE

to show or prove something clearly

The study demonstrates the link between poverty and malnutrition. [A, 45]

46. DESCRIBE

to say what something or someone is like by giving details about them

The police asked her to describe the man. [A, 46]

47. DESIGN

to plan or develop something for a specific purpose

These exercises are designed to strengthen muscles. [A, 47]

48. DIAGRAM

to show or represent something in a diagram

Ms. Johnson spent four hours measuring and diagramming every room in the 80-year-old house. [A, 48]

49. DIFFERENTIATE

to recognize or express the difference between things or people

It's important to differentiate between fact and opinion. [A, 49]

50. DISAGREE

to have or express a different opinion from someone else

He is tolerant of those who disagree with him. [A, 50]

51. DISAPPROVE

to think that someone or their behaviour, ideas etc are bad or wrong

I knew my parents would disapprove, but I went anyway. [A, 51]

52. DISCRIMINATE

to recognize a difference between things

Newborn babies can discriminate between a man's and a woman's voice. [A, 52]

53. DISCUSS

to talk about something with another person or a group in order to exchange ideas or decide something

Littman refused to discuss the case publicly. [A, 53]

54. DISLIKE

to think someone or something is unpleasant and not like them

Why do you dislike her so much? [A, 54]

55. DISTINGUISH

to recognize and understand the difference between two or more things or people

His attorney argued that Cope could not distinguish between right and wrong. [A, 55]

56. DOUBT

to think that smth may not be true or that it is unlikely

Kim never doubted his story. [A, 56]

57. DREAM

to think about smth that you would like to happen or have

She dreamed of becoming a chef. [A, 57]

58. DUPLICATE

to repeat something in exactly the same way

We don't want staff to duplicate each other's work. [A, 58]

59. EMPLOY

to use a particular object, method, skill etc in order to achieve something

The report examines teaching methods employed in the classroom. [A, 59]

60. ESTIMATE

to try to judge the value, size, speed, cost etc of something, without calculating it exactly

The tree is estimated to be at least 700 years old. [A, 60]

61. EVALUATE

to judge how good, useful, or successful something is

You should be able to evaluate your own work. [A, 61]

62. EXAMINE

to look at something carefully and thoroughly because you want to find out more about it

Hegel's philosophy will be examined in detail in Chapter 4. [A, 62]

63. EXCLUDE

to decide that something is not a possibility

Social workers have excluded sexual abuse as a reason for the child's disappearance. [A, 63]

64. EXPECT

to think that something will happen because it seems likely or has been planned

I expect to be back within a week. [A, 64]

65. EXPERIMENT

to try using various ideas, methods etc to find out how good or effective they are

He experimented with lighter-than-air flight. [A, 65]

66. EXPLAIN

to tell someone about something in a way that is clear or easy to understand

He carefully explained the procedure. [A, 66]

67. EXPRESS

to tell or show what you are feeling or thinking by using words, looks, or actions

Bill's not afraid to express his opinions. [A, 67]

68. FEEL

to have a strong opinion, but one which is based on your feelings rather than on facts

Liz's parents feel she isn't old enough to leave home. [A, 68]

69. FIGURE

to develop a particular opinion about a situation after considering it carefully

What do you figure his chances of winning are? [A, 69]

70. FORGET

to not remember facts, information, or people or things from the past

I'm sorry, I've forgotten your name. [A, 70]

71. FORMULATE

to develop something such as a plan or a set of rules, and decide all the details of how it will be done

Darwin formulated the theory of natural selection. [A, 71]

72. GUESS

to realize that something is true even though you do not know for certain

I guessed that you must be related because you look so similar. [A, 72]

73. IDEALIZE

to imagine or represent something or someone as being perfect or better than they really are

Society continues to idealize the two-parent family. [A, 73]

74. IDENTIFY

to recognize and correctly name someone or something

He was too far away to be able to identify faces. [A, 74]

75. ILLUSTRATE

to make the meaning of something clearer by giving examples

Let me give an example to illustrate the point. [A, 75]

76. IMAGINE

to form a picture or idea in your mind about what smth could be like

Imagine that you have just won a million pounds. [A, 76]

77. INCLUDE

to make someone or something part of a larger group or set

Even if you include the cost of food, it's still a cheap vacation. [A, 77]

78. INDICATE

to show that a particular situation exists, or that something is likely to be true

Research indicates that over 81% of teachers are dissatisfied with their salary. [A, 78]

79. INTEND

to have something in your mind as a plan or purpose

I intend to spend the night there. [A, 79]

80. INTERPRET

to explain the meaning of something

Freud's attempts to interpret the meaning of dreams [A, 80]

81. INVENT

to make, design, or think of a new type of thing

Alexander Graham Bell invented the telephone in 1876. [A, 81]

82. INVOLVE

if an activity or situation involves something, that thing is part of it or a result of it

What will the job involve? [A, 82]

83. JUDGE

to form or give an opinion about sbmd or smth after thinking carefully about all the information you know about them

You should never judge a person by their looks. [A, 83]

84. KNOW

to have information about smth

There are instructions telling you everything you need to know. [A, 84]

85. LABEL

to use a word or phrase to describe someone or something, but often unfairly or incorrectly

The newspapers had unjustly labelled him a troublemaker. [A, 85]

86. LEARN

to gain knowledge of a subject or skill, by experience, by studying it, or by being taught

What's the best way to learn a language? [A, 86]

87. LIKE

to think that something is nice or good

I like your jacket. [A, 87]

88. LIST

to mention things one after the other

The guidebook lists 1000 hotels and restaurants. [A, 88]

89. LOCATE

to find the exact position of something

We couldn't locate the source of the radio signal. [A, 89]

90. MATCH

to put two people or things together that are similar to or somehow connected with each other

Can you name the animals and match them to the correct countries? [A, 90]

91. MEAN

to intend to do something or intend that someone else should do something

I've been meaning to ask you if you want to come for a meal next week. [A, 91]

92. MEDITATE

to think seriously and deeply about something

She sat quietly, meditating on the day's events. [A, 92]

93. MEMORIZE

to learn numbers or words so well that you can remember them exactly

Don't write your password down, memorize it. [A, 93]

94. MIND

if you do not mind what someone does or what happens, you do not have a strong opinion about it

'Do you want to go out now or later?' 'I don't really mind.' [A, 94]

95. MISTAKE

to understand smth wrongly

She mistook my meaning entirely. [A, 95]

96. MULL

to think about a problem, plan etc for a long time before making a decision

He's mulling over the proposals before making any changes. [A, 96]

97. MUSE

to think about something for a long time

He mused on how different his life would have been, had he not met Louisa.

[A, 97]

98. NAME

to give someone or something a particular name

We named our daughter Sarah. [A, 98]

99. OPERATE

to try to achieve things in a particular way

Most people just can't operate in noisy, crowded conditions. [A, 99]

100. ORDER

to arrange something in an order

The list is ordered alphabetically. [A, 100]

101. ORGANIZE

to make the necessary arrangements so that an activity can happen effectively

The course was organized by a training company. [A, 101]

102. PLAN

to think carefully about something you want to do, and decide how and when you will do it

The system needs to be planned carefully. [A, 102]

103. PRACTISE

if you practise a religion, system of ideas etc, you live your life according to its rules

They are free to practise their religion openly. [A, 103]

104. PREDICT

to say that something will happen, before it happens

Sales were five percent lower than predicted. [A, 104]

105. PREPARE

to make plans or arrangements for something that will happen in the future

The 45 year-old explorer has been preparing for his latest expedition to the Arctic. [A, 105]

106. PRESUME

to be fairly sure of smth, especially because you have a good reason to think so, although you have no proof

The committee presumed that its decisions would be carried out. [A, 106]

107. PRETEND

to claim that something is true, when it is not

I can't pretend I understand these technical terms. [A, 107]

108. PROPOSE

to suggest something as a plan or course of action

the changes currently proposed by the local planning authorities [A, 108]

109. QUESTION

to ask someone questions in order to get information about something, especially about a crime

Two men have been arrested and questioned. [A, 109]

110. RATE

to think that someone or something has a particular quality, value, or standard

The company seems to rate him very highly. [A, 110]

111. REALISE

to know that a situation exists, and especially to know how important or serious it is

None of us realized the danger we were in. [A, 111]

112. RECALL

to deliberately remember a particular fact, event, or situation from the past in order to tell someone about it, especially in a law court or other official situation

David recalled an incident that took place in the family home some 12 years previously. [A, 112]

113. RECKON

to think that someone or something is a particular kind of person or thing

We reckon that sitting in traffic jams costs us around \$9 billion a year in lost output. [A, 113]

114. RECOGNISE

to know who smbd is or what smth is, because you have seen, heard, experienced, or learned about them in the past

I didn't recognise you in your uniform. [A, 114]

115. RECOLLECT

to be able to remember smth, especially by deliberately trying to remember

I recognize his face but I can't seem to recollect much about him. [A, 115]

116. REFLECT

to think carefully about something, or to say something that you have been thinking about

He had time to reflect on his successes and failures. [A, 116]

117. REGARD

to think that smbd or smth is a particular kind of person or thing

She regards herself more as an entertainer than a singer. [A, 117]

118. RELATE

if two things relate, they are connected in some way

I don't understand how the two ideas relate. [A, 118]

119. REMEMBER

to bring information or facts that you know into your mind

I can't remember her phone number. [A, 119]

120. REPEAT

to say something that someone else has just said, especially in order to learn it

Repeat after me: amo, amas, amat ... [A, 120]

121. REPORT

to give people information about recent events, especially in newspapers and on television and radio

We aim to report the news as fairly as possible. [A, 121]

122. REPRODUCE

to make something that is just like something else

With a good set of speakers, you can reproduce the orchestra's sound in your own home. [A, 122]

123. RESOLVE

to find a satisfactory way of dealing with a problem or difficulty

The crisis was resolved by negotiations. [A, 123]

124. RESTATE

to say something again in a different way, so that it is clearer or more strongly expressed

He is not changing the rules; he is simply restating the policy that was established last year. [A, 124]

125. REVIEW

to examine, consider, and judge a situation or process carefully in order to see if changes are necessary

We will review your situation and decide how we can help you. [A, 125]

126. RUMINATE

to think carefully and deeply about something

He sat alone, ruminating on the injustice of the world. [A, 126]

127. SCHEDULE

to plan that something will happen at a particular time

The elections are scheduled for mid-June. [A, 127]

128. SCORE

to give a particular number of points in a game, competition, test, or experiment

Each event will be scored separately. [A, 128]

129. SEE

to understand or realize something

I can't see why he's so upset. [A, 129]

130. SELECT

to choose something or someone by thinking carefully about which is the best, most suitable etc

a group of students selected at random [A, 130]

131. SEPARATE

to recognize that one thing or idea is different from another

She finds it difficult to separate fact from fantasy. [A, 131]

132. SETTLE

to decide what you are going to do, especially so that you can make definite arrangements

It's settled then. I'll go back to the States in June. [A, 132]

133. SKETCH

to describe something in a general way, giving the basic ideas

Holford sketched a 10-year programme for rebuilding the city. [A, 133]

134. SOLVE

to find the correct answer to a problem or the explanation for something that is difficult to understand

More than 70% of murder cases were solved last year. [A, 134]

135. SORT

to put things in a particular order or arrange them in groups according to size, type etc

The eggs are sorted according to size. [A, 135]

136. SPECULATE

to guess about the possible causes or effects of something, without knowing all the facts or details

She refused to speculate. [A, 136]

137. SUPPORT

to say that you agree with an idea, group, or person, and usually to help them because you want them to succeed

The bill was supported by a large majority in the Senate. [A, 137]

138. SUPPOSE

to think that smth is probably true, especially because of some information you have

We have no reason to suppose that the girl is dead. [A, 138]

139. SUSPECT

to think that smth is probably true, especially smth bad

No one suspected anything was wrong. [A, 139]

140. SYNTHESIZE

to make something by combining different things or substances

It is possible to synthesize all your personal and career needs to find out which career will give you the most satisfaction. [A, 140]

141. TELL

to know something or be able to recognize something because of certain signs that show this

The moment Kramer walked in, I could tell that things were not going well. [A, 141]

142. TEST

to ask someone spoken or written questions, or make them do a practical activity, to discover what they know about a subject

This task is designed to test your reading skills. [A, 142]

143. THINK

to use your mind to solve something, decide something, imagine something

She thought very carefully before answering. [A, 143]

144. TRUST

to be sure that something is correct or right

I trust his judgement completely. [A, 144]

145. UNDERSTAND

to know or realize how a fact, process, situation etc works, especially through learning or experience

I don't really understand the political situation in Northern Ireland. [A, 145]

146. USE

if you use a particular tool, method, service, ability etc, you do something with that tool, by means of that method etc, for a particular purpose

Use your imagination when planning meals. [A, 146]

147. VALUE

to think that someone or something is important

Shelly valued her privacy. [A, 147]

148. VIEW

to think about something or someone in a particular way

The law should be viewed as a way of meeting certain social goals. [A, 148]

149. VISUALISE

to form a very clear picture of smth or smbd in your mind, especially in order to help you prepare to do smth or help you to remember smth clearly

An architect can look at a drawing and visualise a three-dimensional shape. [A, 149]

150. WRITE

to produce a new book, article, poem etc

Who wrote 'Harry Potter'? [A, 150]

ДОДАТОК Б

СЕМАНТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ МЕНТАЛЬНОГО ПОЛЯ

№	Сектор поля	Субполе	Приклади
1.	Ситуація ментального процесу	а) суб'єкт – процес (безоб'єктна модель)	<p><i>accept</i> [A, 1], <i>appreciate</i> [A, 10], <i>cogitate</i> [A, 24], <i>conceive</i> [A, 28], <i>concentrate</i> [A, 29], <i>count</i> [A, 36], <i>debate</i> [A, 39], <i>deliberate</i> [A, 43], <i>exclude</i> [A, 63], <i>figure</i> [A, 69], <i>meditate</i> [A, 92], <i>muse</i> [A, 97], <i>realize</i> [A, 111], <i>reflect</i> [A, 116], <i>ruminare</i> [A, 126], <i>think</i> [A, 143]</p> <p>16 одиниць</p>
		б) суб'єкт – процес – об'єкт	<p><i>actualize</i> [A, 2], <i>arrange</i> [A, 14], <i>believe</i> [A, 19], <i>concern</i> [A, 30], <i>confuse</i> [A, 31], <i>consider</i> [A, 32], <i>create</i> [A, 37], <i>defend</i> [A, 41], <i>design</i> [A, 47], <i>dislike</i> [A, 54], <i>feel</i> [A, 68], <i>formulate</i> [A, 71], <i>intend</i> [A, 79], <i>invent</i> [A, 81], <i>like</i> [A, 87], <i>mind</i> [A, 94], <i>mull</i> [A, 96], <i>organize</i> [A, 101], <i>propose</i> [A, 108], <i>reckon</i> [A, 113], <i>regard</i> [A, 117], <i>resolve</i> [A, 123], <i>schedule</i> [A, 127], <i>settle</i> [A,</p>

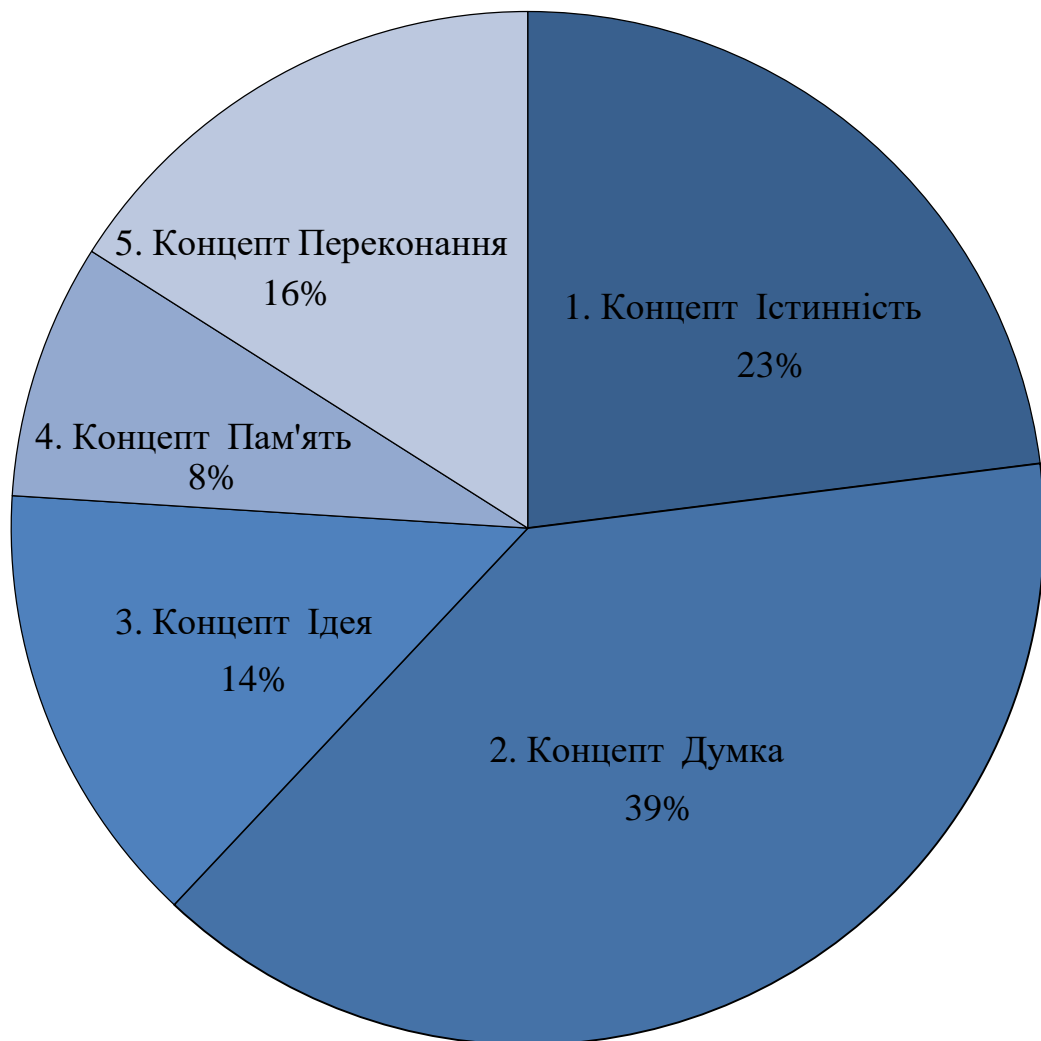
			132], <i>sketch</i> [A, 133], <i>solve</i> [A, 134], <i>write</i> [A, 150] 27 одиниць
		в) суб'єкт – процес – об'єкт – 2. суб'єкт	<i>agree</i> [A, 5], <i>disagree</i> [A, 50], <i>discuss</i> [A, 53], <i>support</i> [A, 137] 4 одиниці
2.	Пізнання		<i>analyze</i> [A, 6], <i>examine</i> [A, 62], <i>know</i> [A, 84], <i>learn</i> [A, 86], <i>mistake</i> [A, 95], <i>question</i> [A, 109], <i>repeat</i> [A, 120], <i>report</i> [A, 121], <i>tell</i> [A, 141], <i>test</i> [A, 142] 10 одиниць
3.	Збереження пізнаного		<i>forget</i> [A, 70], <i>memorize</i> [A, 93], <i>recall</i> [A, 112], <i>recollect</i> [A, 115], <i>remember</i> [A, 119], <i>reproduce</i> [A, 122], <i>visualize</i> [A, 149] 7 одиниць
4.	Застосування пізнаного		<i>apply</i> [A, 8], <i>demonstrate</i> [A, 45], <i>diagram</i> [A, 48], <i>duplicate</i> [A, 58], <i>employ</i> [A, 59], <i>operate</i> [A, 99], <i>practice</i> [A, 103], <i>use</i> [A, 146]

			8 одиниць
5.	Співвіднесеність фактів за їх ознаками	а) відмінність/подібність	<i>compare</i> [A, 26], <i>contrast</i> [A, 35], <i>differentiate</i> [A, 49], <i>discriminate</i> [A, 52], <i>distinguish</i> [A, 55], <i>separate</i> [A, 131] 6 одиниць
		б) співвідношення: частина – ціле	<i>assemble</i> [A, 15], <i>collect</i> [A, 25], <i>compose</i> [A, 27], <i>construct</i> [A, 33], <i>include</i> [A, 77], <i>involve</i> [A, 82], <i>match</i> [A, 90], <i>relate</i> [A, 118], <i>synthesize</i> [A, 140] 9 одиниць
		в) впорядкування	<i>categorize</i> [A, 21], <i>choose</i> [A, 22], <i>classify</i> [A, 23], <i>list</i> [A, 88], <i>locate</i> [A, 89], <i>order</i> [A, 100], <i>select</i> [A, 130], <i>sort</i> [A, 135] 8 одиниць
6.	Вияв причинно-наслідкових зв'язків		<i>calculate</i> [A, 20], <i>define</i> [A, 42], <i>describe</i> [A, 46], <i>experiment</i> [A, 65], <i>explain</i> [A, 66], <i>express</i> [A, 67], <i>identify</i> [A, 74], <i>illustrate</i> [A, 75], <i>indicate</i> [A, 78], <i>interpret</i> [A,

			80], <i>restate</i> [A, 124], <i>see</i> [A, 129], <i>understand</i> [A, 145] 13 одиниць
7.	Ступінь адекватності сприйняття дійсності	а) відповідність знання дійсності	<i>argue</i> [A, 13], <i>trust</i> [A, 144] 2 одиниці
		б) невизначеність	<i>admit</i> [A, 4], <i>assume</i> [A, 17], <i>doubt</i> [A, 56], <i>guess</i> [A, 72], <i>presume</i> [A, 106], <i>speculate</i> [A, 136], <i>suppose</i> [A, 138] 7 одиниць
		в) невідповідність знання дійсності	<i>delude</i> [A, 44], <i>dream</i> [A, 57], <i>idealize</i> [A, 73], <i>imagine</i> [A, 76], <i>pretend</i> [A, 107], <i>suspect</i> [A, 139] 6 одиниць
8.	Оцінка	а) оцінювання	<i>adjudicate</i> [A, 3], <i>arbitrate</i> [A, 12], <i>assess</i> [A, 16], <i>decide</i> [A, 40], <i>judge</i> [A, 83], <i>review</i> [A, 125], <i>score</i> [A, 128] 7 одиниць

		б) позитивна оцінка	<i>appear</i> [A, 7], <i>appraise</i> [A, 9], <i>approve</i> [A, 11], <i>estimate</i> [A, 60], <i>evaluate</i> [A, 61], <i>name</i> [A, 98], <i>rate</i> [A, 110], <i>value</i> [A, 147], <i>view</i> [A, 148] 9 одиниць
		в) негативна оцінка	<i>attack</i> [A, 18], <i>criticize</i> [A, 38], <i>disapprove</i> [A, 51], <i>label</i> [A, 85] 4 одиниці
9.	Часовий аспект	а) направленість у минуле	<i>recognize</i> [A, 114] 1 одиниця
		б) направленість у майбутнє	<i>contemplate</i> [A, 34], <i>expect</i> [A, 64], <i>mean</i> [A, 91], <i>plan</i> [A, 102], <i>predict</i> [A, 104], <i>prepare</i> [A, 105] 6 одиниць

ДОДАТОК В
КОНЦЕПТИ МЕНТАЛЬНОГО ПОЛЯ

- 1. Концепт Істинність
- 2. Концепт Думка
- 3. Концепт Ідея
- 4. Концепт Пам'ять
- 5. Концепт Переконання